

Co-funded by the European Union. However, the views expressed are solely those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them

BUDOU TO LÉČIVÉ ZAHRADY...

**příroda pomáhá člověku a člověk zase pomáhá
přírodě**

MODEL AKADEMIE

OBSAH

1. Úvod

2. Architekti, agronomové a designéři

- Itálie
- Španělsko
- Česká republika

3. Zahradnické firmy

- Itálie
- Španělsko
- Česká republika

4. Zahradní terapeut

- Itálie
- Španělsko
- Česká republika

5. Pracovníci v oblasti sociálně-vzdělávací a sociálně-zdravotní péče

- Itálie
- Španělsko
- Česká republika

6. 30hodinový modul pro zemědělské techniky

- Úvod
- Struktura modulu
- Závěr

7. Závěr

ÚVOD

Model akademie představený v tomto dokumentu je výsledkem spolupráce mezinárodních partnerů projektu *They Will Be Healing Gardens*, který vznikl v rámci programu Erasmus+ KA210-VET. Od samého začátku se partneři rozhodli vycházet z jednoduché, ale zásadní otázky: **jaké profesní profily fungují nebo by měly fungovat v léčivé zahradě a jaké kompetence skutečně potřebují, aby v takovém kontextu mohli efektivně pracovat?**

Partneři analyzovali současný stav v různých zemích, pokud jde o léčivé zahrady, zapojené odborníky a požadované kompetence. Tato společná analýza vedla ke dvěma klíčovými zjištěními:

- **k vytváření, správě a využívání léčivé zahrady přispívá řada profesních profilů, z nichž každý má specifickou a doplňkovou roli;**
- **ne všichni tito odborníci disponují v rámci svého počátečního vzdělávání kompetencemi potřebnými pro práci v léčivé zahradě, kde musí koexistovat technická, pedagogická, terapeutická a vztahová dimenze.**

Prostřednictvím dialogu mezi partnery z Itálie, Španělska a České republiky projekt identifikoval čtyři profesní skupiny, na které se zaměří při vývoji modelu akademie:

1. **Architekti, agronomové a designéři**, kteří jsou zodpovědní za koncepci a návrh léčivých zelených prostor.
2. **Zahradníci**, kteří musí propojit technické dovednosti s novým povědomím o principech funkčního, inkluzivního a terapeutického designu.
3. **Zahradní terapeuti**, klíčová, avšak v partnerských zemích formálně neuznaná profesní skupina.
4. **Pracovníci v sociálně-vzdělávací a sociálně-zdravotní oblasti**, kteří denně pracují se zranitelnými osobami a mohou zahradu využívat jako nástroj pro vzdělávání, rehabilitaci a podporu duševní pohody.

Tento výběr nebyl náhodný: vzešel ze společného posouzení, **kteří profily vyžadují rozšíření svých základních kompetencí**, aby mohly efektivně pracovat v léčivé zahradě. Jak již bylo zmíněno, identifikované profesní role nejsou jedinými, které v těchto kontextech působí. Zapojeny jsou i jiné profily, jako jsou psychologové a fyzioterapeuti, ale analýza zdůraznila ty role, u nichž bylo rozšíření kompetencí nejvíce potřebné.

Zároveň konsorcium zvažilo, **kteří profily by partneři, podle svých kompetencí a oblastí činnosti, a ENAIP, jako poskytovatel odborného vzdělávání odpovědný za testování 30hodinového modulu zahrnutého do projektu, mohli konkrétně podpořit** prostřednictvím kurikulárních modulů a cest profesního rozvoje. Byly stanoveny následující cíle: posílení stávajících vzdělávacích programů a/nebo návrh na schválení nových kompetencí a/nebo

nových profesních profilů, uznání a certifikace určitých profesních rolí a rozšíření kariérních příležitostí pro všechny z nich.

To vedlo k výše definovanému konkrétnímu zaměření. Například **pracovníci v zahradnictví** se již podílejí na programech počátečního odborného vzdělávání a přímo se zapojují do pilotního testování 30hodinového modulu; navíc v případě **pracovníků v sociálně-zdravotní a sociálně-vzdělávací oblasti** probíhají práce na vývoji cest pro zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci, včetně navrhování specializovaných vzdělávacích programů a definování programů celoživotního učení pro organizace v tomto odvětví. Totéž platí pro odborníky odpovědné za koncepci a návrh, jakož i pro formální definici a uznání profesního profilu zahradního terapeuta.

Dalším důležitým aspektem, který vyplynul z mezinárodního srovnání, je **terminologie** a její překlad do angličtiny, zejména pokud jde o pojmy „*well-being garden*“, „*healing garden*“ a „*therapeutic garden*“, z nichž každý má přesný a odlišný význam.

Zatímco termín „*well-being garden*“ je obecnější a zaměřuje se spíše na podporu relaxace, snižování stresu a celkové pohody než na cílené klinické zotavení, ostatní dva termíny jsou postupně konkrétnější, přičemž výslovný odkaz na strukturované terapeutické programy vedené zdravotnickými odborníky a terapeuty se vyskytuje pouze v případě „*therapeutic gardens*“. Ve skutečnosti lze sice všechny terapeutické zahrady považovat za léčivé, ale ne všechny léčivé zahrady se zaměřují na konkrétní terapeutické cíle.

Jak však vyplynulo z rozhovorů s partnery a z projektových dokumentů, **při překladu z jejich rodných jazyků do angličtiny nebylo vždy snadné zprostředkovat některé z těchto terminologických rozdílů**. Tyto rozdíly vyplývají nejen z jazykových aspektů, ale také z kulturních odlišností mezi jednotlivými zeměmi. Příliš doslovný překlad by mohl vést k zjednodušení pojmů, které jsou v praxi vzájemně propojené a závislé na kontextu. **V závislosti na zkušenostech, provozním kontextu, perspektivě a citlivosti každého partnera použil každý z nich termíny, které považoval za nejvhodnější.**

Model Akademie si klade za cíl poskytnout jasnější a sdílenější rámec, přičemž respektuje kulturní a profesní specifika každého profilu a každé zúčastněné země. Z tohoto důvodu a v zájmu zachování konzistence s terminologií použitou v žádosti **se v obecnějších kontextech upřednostňuje termín „léčivá zahrada“, přičemž odkaz na terapeutické aspekty je vyhrazen pouze pro konkrétní okolnosti, které to vyžadují.**

ARCHITEKTI, AGRONOMOVÉ A DESIGNÉŘI

Architekti, agronomové a designéři mají na starosti navrhování léčivých zahrad, porozumění a správu předpisů a koordinaci ostatních profesních profilů, které v těchto kontextech pracují. Tito odborníci se podílejí na plánování soukromých zahrad, krajinářské architektury a urbanistických projektech.

ITÁLIE

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Architekti, agronomové a designéři hrají klíčovou roli při plánování léčivých zahrad, zajišťují znalost a dodržování platných předpisů a koordinují různé zapojené odborníky. Jsou zodpovědní za organizaci prostor, výběr vybavení, dekorativních prvků a druhů rostlin, stejně jako za dohled nad výstavbou a údržbou zahrady. **Jejich práce zaručuje soulad mezi terapeutickými cíli, environmentální udržitelností a přístupností.**

Pokud nedisponují požadovanou odbornou kvalifikací, registrací u profesní organizace nebo zákonným oprávněním k podepisování projektů, úzce spolupracují s licencovanými odborníky, kteří jsou ze zákona oprávněni schvalovat a podepisovat rozsáhlé nebo veřejné projekty, u nichž jsou takové doklady povinné.

Mezi zapojené odborníky lze zařadit:

- Architekti
- Krajinní architekti
- Agronomové
- Krajinářští agronomové
- Krajinní designéři
- Zahradní designéři

Níže je uvedena podrobná tabulka s popisem jednotlivých profesí.

Architekt a krajinářský architekt

	ARCHITEKT	KRAJINÁŘ
Vzdělání	<ul style="list-style-type: none"> • Vysokoškolské vzdělání v oboru architektura 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysokoškolské vzdělání v oboru architektura s postgraduální specializací / magisterský titul v oboru krajinářská architektura
	<ul style="list-style-type: none"> • Státní odborná kvalifikace 	<ul style="list-style-type: none"> • Státní odborná kvalifikace

	<ul style="list-style-type: none"> • Zápis v Komoře architektů, urbanistů, krajinářských architektů a památkářů 	<ul style="list-style-type: none"> • Zápis v Komoře architektů, urbanistů, krajinářských architektů a památkářů
Oprávnění k podepisování projektů	<ul style="list-style-type: none"> • Architektonické a stavební projekty 	<ul style="list-style-type: none"> • Krajinářské projekty
	<ul style="list-style-type: none"> • Veřejné prostory, zahrady, parky a městská zeleň 	<ul style="list-style-type: none"> • Zahrady, parky a komplexní veřejná prostranství
	<ul style="list-style-type: none"> • Stavební práce a infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> • Stavební práce související s krajinářstvím
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> • Může navrhovat krajinu, ale nenahrazuje agronomické znalosti v komplexních botanických a správních aspektech 	<ul style="list-style-type: none"> • Jedná se o nejkompexnější profesní profil pro integrované navrhování prostoru, krajiny a zastavěného prostředí

Agronom a krajinářský agronom

	AGRONOM	AGRONOM PRO KRAJINÁŘSTVÍ
Vzdělání	<ul style="list-style-type: none"> • Magisterský titul v oboru zemědělských věd / lesnických věd 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysokoškolské vzdělání v oboru zemědělských / lesnických věd s magisterským titulem nebo specializované vzdělání v oboru krajinářské architektury
	<ul style="list-style-type: none"> • Státní odborná kvalifikace 	<ul style="list-style-type: none"> • Státní odborná kvalifikace
	<ul style="list-style-type: none"> • Zápis v Komoře agronomů a lesníků 	<ul style="list-style-type: none"> • Zápis v Komoře agronomů a lesníků
Oprávnění k podepisování projektů	<ul style="list-style-type: none"> • Agronomické projekty a projekty zeleně 	<ul style="list-style-type: none"> • Krajinářské a zahradní projekty
	<ul style="list-style-type: none"> • Zelená infrastruktura, parky a zahrady 	<ul style="list-style-type: none"> • Zelené a pozemkové zásahy
	<ul style="list-style-type: none"> • Plány environmentálního managementu, údržby „“ a ochrany přírody 	<ul style="list-style-type: none"> • NEMŮŽE podepisovat stavební nebo architektonické práce

	<ul style="list-style-type: none"> NEMŮŽE podepisovat stavební a architektonické práce 	
Poznámky		<ul style="list-style-type: none"> Nejedná se o samostatnou profesní komoru, ale o agronoma se specializací na krajinářský design
		<ul style="list-style-type: none"> Může koordinovat komplexní krajinářské projekty ve spolupráci s architekty/inženýry v oblasti stavebních prvků

Krajinářský architekt a zahradní architekt

	KRAJINÁŘ	ZÁHRADNÍ DESIGNÉR
Vzdělání	<ul style="list-style-type: none"> Magisterský titul nebo kurzy v oboru krajinářského designu Žádná samostatná profesní komora 	<ul style="list-style-type: none"> Specializované školení pouze prostřednictvím kurzů designu
Oprávnění k podepisování projektů	<ul style="list-style-type: none"> NEMŮŽE podepisovat projekty MŮŽE spolupracovat na projekčních činnostech MŮŽE poskytovat poradenství, vývoj koncepcí a kreativní podporu 	<ul style="list-style-type: none"> NEMŮŽE podepisovat projekty MŮŽE spolupracovat na projekčních činnostech MŮŽE poskytovat poradenství, vývoj konceptů a kreativní podporu
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> MUSÍ působit pod podpisem architekta nebo agronoma 	<ul style="list-style-type: none"> MUSÍ působit pod podpisem architekta nebo agronoma

V Itálii odborníci zabývající se zeleným designem a krajinářskou architekturou obvykle působí jako nezávislí pracovníci nebo v malých a velkých multidisciplinárních projekčních studiích, která jsou aktivní jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru. Tato studia obvykle sdružují různé technické a vědecké profily, včetně architektů, inženýrů, environmentálních inženýrů,

agronomů, přírodovědců, lesníků a specialistů na environmentální vědy. Tato struktura spolupráce umožňuje řešit krajinářské projekty v různých měřítcích, od územního a urbanistického plánování až po návrh veřejných parků a soukromých zahrad.

Návrh léčivých zahrad vyžaduje ještě vyšší úroveň mezioborové spolupráce. Kromě designérů zahrnují terapeutické zelené projekty úzkou spoluprací s veřejnou správou a především s odborníky ve zdravotnictví, jako jsou psychologové, geriatři a další lékařští specialisté, stejně jako sociologové, odborníci na biofilii a specialisté na terapeutické zahradnictví. Integrovaný přístup k navrhování, který spojuje všechny tyto profesní skupiny, je nezbytný pro úspěšný rozvoj terapeutických krajin a představuje klíčovou součástí odborné přípravy v této oblasti.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Technické znalosti

- Krajinářský design a aplikovaná botanika: schopnost plánovat a navrhovat zelené plochy, zahrady a terapeutické parky integrací aktivit, cest a systémů, přičemž se vybírají vhodné druhy rostlin podle klimatických podmínek, sezónních změn, bezpečnosti a terapeutických přínosů. To zahrnuje porozumění růstovým cyklům rostlin, potřebám údržby a odolnosti vůči vlivům prostředí. Zahrnuje to také vědomý výběr materiálů z hlediska trvanlivosti, propustnosti, tepelného chování a absorpce vody, vybavení, rehabilitačního zařízení a dekorativních prvků.
- Ergonomie a univerzální přístupnost: znalost principů inkluzivního designu zaměřených na zajištění bezpečného a nezávislého využívání venkovních prostor lidmi s různými schopnostmi, včetně seniorů, osob se sníženou pohyblivostí, kognitivním nebo smyslovým postižením.
- Environmentální psychologie: povědomí o účincích zelených ploch na psychofyzické blaho, emoční stavy, kognitivní výkon, prostorovou orientaci a snižování stresu.
- Základy nefarmakologických terapií: znalost nefarmakologických terapeutických přístupů, jako je sociální a terapeutické zahradnictví, multisenzorická stimulace, ergoterapie a rehabilitační aktivity podporované přírodním prostředím.

Sociální, vztahové a kreativní dovednosti

- Interdisciplinární týmová práce: schopnost efektivně spolupracovat s odborníky v oblasti zdravotnictví a sociální péče, jako jsou ergoterapeuti, geriatři, psychologové, zdravotní sestry, pedagogové a sociální pracovníci.
- Inkluzivní a participativní design: aktivní zapojení místních komunit a uživatelů do procesu navrhování, podpora sdílené odpovědnosti, angažovanosti a silného pocitu sounáležitosti s daným prostorem.

- Aktivní naslouchání a analýza potřeb: schopnost porozumět skutečným potřebám konečných uživatelů, včetně seniorů, pacientů, rodin a pečovatелů, a převést je do konkrétních a efektivních návrhových řešení.
- Kreativní myšlení zaměřené na zdraví: schopnost kombinovat estetiku s terapeutickou funkcí prostřednictvím záměrného použití barev, vůní, textur, cest, vybavení a smyslových prvků.

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ITÁLII

Následuje seznam nejznámějších a nejuznávanějších léčivých zahrad v Itálii. Tyto zahrady slouží jako referenční body a představují příklady osvědčených postupů v zemi.

- Léčivá střešní zahrada – Nadace univerzitní nemocnice Agostino Gemelli (Řím): zelený prostor navržený jako imerzivní a multisenzorická stezka v areálu nemocnice s cílem podporovat psychofyzické blaho pacientů, zejména onkologických pacientů, rodin a zdravotnického personálu.
- Giardino dei Semplici – Poliklinika Gemelli (Řím): zelená plocha s cestičkami, zeleninovými zahradami a léčivými rostlinami, navržená pro relaxaci a regeneraci. Součástí zahrady je také vzdělávací/botanická laboratoř pro studenty a pacienty.
- Healing Garden – Domov pro seniory, Arzaga (Milán): léčivá zahrada v rezidenčním pečovatelském zařízení pro seniory s vyvýšenými záhony přístupnými pro osoby s omezenou pohyblivostí a rostlinnými druhy stimulujícími smysly.
- Zahrada San Faustino – Milán: léčivý zelený projekt pro seniory a komunitu, vyvinutý v městském kontextu za účasti obyvatel a občanů.
- Zahrada štěstí – Cidas (Ferrara): zelený prostor vytvořený v rámci pečovatelského domu, s oblastmi určenými pro socializaci a rehabilitaci v přírodním prostředí.
- Zahrada pro lidi s Alzheimerovou chorobou „Il giardino ritrovato“ – Nadace Cerino Zegna, Mongrando (BI): zahrada pro lidi s Alzheimerovou chorobou, která nabízí smyslovou stezku, rekreační zóny, zóny pro zvířecí terapii a prostory pro terapeutické zahradničení.
- Zahrada pro lidi s Alzheimerovou chorobou „Il faggio“ – Casainsieme Onlus, Salerano Canavese (TO): zahrada určená pro lidi s Alzheimerovou chorobou, která zahrnuje smyslovou stezku, odpočinkové zóny a zvukovou stezku.
- Léčivá zahrada – Bellinzago Novarese (NO): zahrada v rámci pečovatelského domu, která zahrnuje historicko-smyslovou stezku, skleník, zahradu s léčivými rostlinami a fyzioterapeutickou stezku.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A DOPORUČENÍ

V Itálii v současné době neexistuje žádný profesní registr ani formální certifikační systém pro léčivé zahrady, ani neexistují konkrétní národní pokyny pro jejich navrhování. Ačkoli různé publikace uznávají pozitivní dopad zelených ploch na zdraví a pohodu a nabízejí teoretické pokyny a osvědčené postupy, tyto příspěvky nemají normativní charakter a neslouží jako formální provozní reference.

Potenciální model pro vypracování strukturovaných pokynů by bylo možné najít ve Spojených státech, kde tradice léčivých zahrad vznikla, ačkoli jakýkoli přístup by bylo nutné pečlivě přizpůsobit kulturnímu, klimatickému a regulačnímu kontextu Itálie. Jakmile budou stanoveny společné pokyny, bylo by žádoucí zavést certifikační systém pro léčivé zahrady. Takový systém by mohl zajistit nejen kvalitu a soudržnost návrhu, ale také správné provádění postupů péče a správy v souladu s terapeutickými cíli.

Z tohoto hlediska by údržbové práce a samotné využívání zahrady měly být považovány za nedílnou součást terapeutického procesu a měly by být podporovány vhodným systémem monitorování. Hodnocení po uvedení do provozu by mohlo sloužit jako účinný nástroj k posouzení fungování zahrady v průběhu času a ke zjištění, zda je vhodná k oficiálnímu uznání jako léčivá zahrada.

ŠPANĚLSKO

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Ve Španělsku architekti a designéři obvykle pracují v architektonických kancelářích, stavebních firmách, realitních agenturách, veřejných plánovacích útvarech nebo samostatně. Krajiní architekti často provozují vlastní studia a spolupracují se staviteli a inženýry, zatímco do územního plánování jsou zapojeni také odborníci z oborů práva, sociologie a environmentálních věd, kteří se zabývají předpisy, památkovou péčí a udržitelností.

Španělské územní plánování podporuje zelenější města nejen z ekologických důvodů, ale také za účelem zlepšení blahobytu obyvatel. Parky a zelené plochy mají podněcovat fyzickou aktivitu, poskytovat vzdělávací a sociální hodnotu a posilovat komunitní život¹. Tento cíl odrážejí inkluzivní prvky, jako jsou přizpůsobená dětská hřiště nebo venkovní cvičební plochy pro seniory.

Parky jsou však stále často navrhovány hlavně s ohledem na vizuální přitažlivost a jejich potenciál aktivně podporovat zdraví a inkluzi zůstává nevyužitý. Zelené plochy by mohly lépe sloužit starším dospělým, lidem s mentálním postižením a dalším zranitelným skupinám, pokud by byly navrženy s ohledem na jejich specifické potřeby, a ne pouze přidáním vybavení.

¹ https://www.miteco.gob.es/content/dam/miteco/es/biodiversidad/temas/ecosistemas-y-conectividad/eniv_2021_tcm30-515864.pdf

Z tohoto důvodu **by byla prospěšná užší spolupráce mezi architekty, designéry a odborníky v oblasti zdravotnictví a sociální péče**, která by pomohla zajistit, aby veřejné prostory skutečně podporovaly zdraví, inkluzi a každodenní použitelnost prostřednictvím pečlivé analýzy skutečných potřeb obyvatelstva.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Technické a vědecké znalosti

- Krajinářství a botanika: vhodný výběr rostlin, znalost růstových cyklů, potřeb údržby, přizpůsobení se klimatu a výběr vhodných materiálů (trvanlivost, absorpce tepla a vody atd.).
- Ergonomie a přístupnost: znalost toho, jak se lidé s různými schopnostmi, jako jsou starší dospělí, osoby s omezenou pohyblivostí, kognitivním postižením atd., pohybují v prostoru a jak s ním interagují. Ve Španělsku je Fundación ONCE cenným zdrojem informací k tomuto tématu².
- Environmentální psychologie: studium toho, jak prostory ovlivňují náladu, kognitivní stimulaci a snižování stresu.
- Základy nefarmakologických terapií: včetně sociálního a terapeutického zahradnictví, multisenzorické stimulace a ergoterapie.

Sociální a kreativní dovednosti

- Interdisciplinární spolupráce: schopnost spolupracovat s odborníky ve zdravotnictví, jako jsou ergoterapeuti, geriatři, psychologové, zdravotní sestry a sociální pracovníci.
- Aktivní naslouchání uživatelům: identifikace skutečných potřeb těch, kteří budou zahradu využívat, včetně seniorů, pacientů, rodin a pečovatelů.
- Inkluzivní a participativní design: přímé zapojení komunity do procesu navrhování.
- Kreativita aplikovaná na zdraví: propojení estetiky s terapeutickou funkcí prostřednictvím prvků, jako jsou barvy, vůně, cestičky a smyslové vybavení.

OSVĚDČENÉ POSTUPY VE ŠPANĚLSKU

Ačkoli Španělsko není v čele osvědčených postupů při realizaci léčivých zahrad, nabízí několik pozitivních příkladů, které mohou sloužit jako základ:

- Středomořský přístup: použití původních, suchu odolných druhů pomáhá snížit spotřebu vody a podporuje přizpůsobení se změně klimatu.
- Respekt k historickému a městskému kontextu: vyvíjí se úsilí o zachování a obnovu historických zahrad a integraci nových návrhů do stávajících městských kontextů.

² <https://www.fundaciononce.es/es/accesibilidad>

- Zelenější města: probíhá řada iniciativ zaměřených na renaturalizaci měst, jako je Madrid Río, Superblocks v Barceloně a Zelený pás ve Vitorii.
- Základní standardy přístupnosti: prvky jako rampy, široké cesty a vchody, přizpůsobená dlažba a inkluzivní vybavení dětských hřišť jsou nyní považovány za nezbytné.
- Nové terapeutické postupy v krajinářství: některé nemocnice, domovy pro seniory a veřejné parky začínají zahrnovat léčivé zahrady, i když tento přístup zatím není příliš rozšířený.

Mezi příklady patří: *Real Jardín Botánico* (Madrid), *El Jardín de los Sentidos* (Coslada), *Centro de Neurohabilitación de Casaverde* (Valladolid), *Residencia Nuestra Señora Perpetua Socorro*, *Jardín Botánico* (Malaga), *Jardí Fenix* (Barcelona).

STÁVAJÍCÍ POKYNY A NÁVRHY

V současné době musí všechny veřejné prostory splňovat minimální standardy bezbariérovosti. Ve Španělsku však jedinou konkrétní příručkou pro navrhování léčivých zahrad je ta, kterou vypracovala AEHJST (Španělská asociace sociálního a terapeutického zahradnictví). Asociace stanovila soubor kritérií, podle nichž lze zahradu považovat za terapeutickou, a zveřejnila je na svých webových stránkách. Projektanti, kteří se domnívají, že jejich projekty tyto požadavky splňují, mohou požádat o posouzení asociací za účelem získání **certifikace**. Proto by bylo vhodné pokračovat v propagaci pokynů asociace a zvážit jejich rozšíření tak, aby pokrývaly širší škálu kontextů a potřeb uživatelů.

ČESKÁ REPUBLIKA

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Krajinní architekti v České republice působí po celé zemi, buď ve vlastních ateliérech, nebo jako nezávislí odborníci, a jsou aktivní jak v soukromém, tak ve veřejném sektoru. Jejich práce sahá od návrhu až po kompletní realizaci a údržbu soukromých zahrad, parků, teras, balkonů a dalších veřejných prostor. Spolupracují s městy, obcemi, firmami a soukromými investory a často poskytují poradenství ohledně dotací nebo dohlížejí na stavební projekty.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Následující tabulka uvádí činnosti, které tito odborníci obvykle vykonávají, spolu s odpovídajícími požadovanými kompetencemi a dovednostmi:

ČINNOST	POPIS	KOMPETENCE A DOVEDNOSTI
Návrh	Tvorba návrhů zahrad a krajiny, včetně zelených struktur (stromy, keře,	<ul style="list-style-type: none"> • Znalost principů krajinářské architektury a zahradního designu

	trávníky), venkovního nábytku, městských parterů, vodních prvků a výběru rostlin a materiálů	<ul style="list-style-type: none">• Výběr rostlin a materiálů, včetně zohlednění klimatických a půdních podmínek• Kreativita a estetické cítění pro venkovní prostory, nábytek a vodní prvky• Schopnosti v oblasti prostorového plánování a kompozice• Porozumění potřebám uživatelů a požadavkům na bezbariérovost
Projektová dokumentace	Příprava projektové dokumentace v souladu se stavebním zákonem a platnými zákony a normami	<ul style="list-style-type: none">• Znalost stavebního zákona• Znalost příslušných zákonů a předpisů• Důraz na detaily a přesnost v dokumentaci• Porozumění projektovým postupům a dodržování právních předpisů
Realizace	Koordinace a dohled nad realizací projektu, včetně autorského dohledu s cílem zajistit správnou implementaci návrhů	<ul style="list-style-type: none">• Dovednosti v oblasti řízení a koordinace projektů• Schopnosti v oblasti dohledu a kontroly kvality• Schopnosti řešit problémy při zvládnutí výzev na stavbě
Péče o zeleň	Posouzení stavu stávající vegetace, návrh opatření pro údržbu nebo zlepšení, příprava postupů pro péči o zahrady a parky	<ul style="list-style-type: none">• Znalosti v oblasti zahradnictví, arboristiky a údržby rostlin• Schopnost posoudit zdravotní stav rostlin a podmínky ekosystému• Plánování programů údržby parků a zahrad

		<ul style="list-style-type: none">• Porozumění ekologickým a udržitelným postupům
Další činnosti	Konzultační a poradenské služby, inventarizace a „pasportizace“ zeleně, integrace udržitelných a ekologických řešení, spolupráce s klienty, dodavateli a dalšími odborníky	<ul style="list-style-type: none">• Konzultační a poradenské dovednosti, včetně komunikace s klienty• Dovednosti v oblasti inventarizace a dokumentace zeleně• Znalost udržitelných a ekologických řešení v oblasti krajinářství• Spolupráce a týmová práce s klienty, dodavateli a odborníky z různých oborů• Strategické myšlení a schopnost zohlednit environmentální a sociální aspekty

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice se nachází několik známých a vysoce ceněných léčivých zahrad, botanických zahrad a parků, které slouží jako referenční body a příklady osvědčených postupů v terapeutickém krajinářském designu. Mezi významné příklady patří:

- Sanatorium Hamza pro léčbu tuberkulózy u dětí, Košumberk, Luže, 1901. Více informací zde: <https://www.hamzova-lecebna.cz/>
- Psychiatrická léčebna Bohnice, Praha, 1909: <https://bohnice.cz/>
- Zde je seznam botanických zahrad a parků v České republice: <https://www.kudyznudy.cz/co-chcete-delat/priroda/botanicke-zahrady-a-parky> nebo zde: <https://ebotanika.webnode.cz/ceska-botanika/botanicke-zahrady-a-arboreta/>
- Tato interaktivní mapa zobrazuje všechny členy Sdružení zahradní terapie: <https://asociace-zahradni-terapie.webnode.cz/mapa/>

STÁVAJÍCÍ SMĚRNICE A DOPORUČENÍ

V současné době neexistují v České republice žádné konkrétní pokyny pro léčivé zahrady, protože téma léčivých zahrad a role zahradních či hortikulturních terapeutů dosud nebylo

upraveno legislativou. Architekti musí dodržovat základní normy a zákony, které se vztahují na veřejné zelené plochy, ale plánování léčivých zahrad závisí do značné míry na iniciativě jednotlivců, kteří si uvědomují mezinárodní trendy a terapeutický potenciál přírody. Ačkoli nejde o zcela novou oblast, stále se teprve rozvíjí a je poháněna spíše oddanými profesionály než formálními předpisy.

ZAHRADNÍCI

Zahradník je odborník, který pečuje o zelené plochy, pěstuje rostliny a udržuje tyto prostory. Zahradníci mohou být také odpovědní za údržbu parků a upravených ploch a hrají důležitou roli při správném a bezpečném používání nástrojů a strojů specifických pro tento obor.

Mají praktické technické dovednosti související s návrhem, tvorbou a údržbou zelených ploch, parků a zahrad.

ITÁLIE

V Itálii je povolání zahradníka/pracovníka údržby zeleně/zahradníka regulováno z hlediska odborné přípravy a odborné kvalifikace.

Mezi uznávané kvalifikace a vzdělání patří:

- Středoškolské vzdělání
 - Pětileté středoškolské vzdělání se specializací na zemědělství nebo lesnictví (nebo rovnocenná kvalifikace) poskytuje pevný teoretický a praktický základ pro práci v tomto odvětví.
- Regionálně akreditované odborné kurzy
 - Kvalifikační kurzy pro pracovníky údržby zeleně (například programy v délce nejméně 180 hodin, kombinující výuku v učebně a praktický výcvik, poskytované akreditovanými vzdělávacími institucemi).
 - Standardní minimální délka trvání je 180 hodin, z toho alespoň 60 hodin praktického výcviku, aby bylo možné získat celostátně uznávanou certifikaci.
- Doplňkové nebo alternativní kvalifikace
 - Kvalifikace v rámci odborného vzdělávání a přípravy jako zemědělský pracovník/technik, včetně stáží a pracovních praxí u společností zabývajících se krajinářstvím a údržbou zeleně³.

V kontextu léčivé zahrady představuje širší a specifickější vzdělání, například v oborech botanika, ekologie, krajinářství, participativní plánování a bezbariérovost, významnou a nezbytnou přidanou hodnotu. Umožňuje odborníkům pochopit nejen to, jak se o rostliny starat, ale také význam výběru správných druhů rostlin, aby zelené plochy účinně podporovaly pohodu uživatelů.

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Zahradníci mohou pracovat v široké škále profesních kontextů, což odráží rozmanitost funkcí, které zelené plochy plní v současné společnosti.

³ Následující kvalifikace v oblasti odborného vzdělávání a přípravy jsou uznávány v Lombardii (Itálie):

https://atlantelavoro.inapp.org/dettaglio_profilo.php?id_profilo=13394&codice_repertorio=SE

https://atlantelavoro.inapp.org/dettaglio_profilo.php?id_profilo=13472&codice_repertorio=SE

Obvykle jsou zaměstnání ve veřejných a soukromých zelených plochách, jako jsou městské parky, městská zeleň, zahrady u rodinných domů, soukromé terasy a zelené střechy, stejně jako ve společných prostorách bytových komplexů a komerčních nemovitostí. Jejich dovednosti jsou žádané také ve sportovních zařízeních, školkách a zahradních centrech a ve firmách specializujících se na údržbu veřejných a soukromých zelených ploch.

Mezi další důležité oblasti zaměstnání patří družstva a sociální podniky, historické parky a vily a přírodní nebo chráněné oblasti, kde údržbářské práce často vyžadují citlivý přístup k památkovým a environmentálním hodnotám. Zahradníci mohou také pracovat v pohostinství, jako jsou hotely, agroturistická zařízení a rekreační střediska, kde je kvalita krajiny úzce spjata se zážitkem hostů. Mnoho profesionálů se rozhodne pracovat samostatně a nabízí služby údržby zeleně jako živnostníci.

Kontext léčivých zahrad

V léčivých zahradách nabývá role zahradníka specializovanější a sociálně orientovanější rozměr. V těchto prostředích nejsou zelené plochy pouze dekorativní, ale tvoří součást funkčního prostředí navrženého tak, aby podporovalo zdraví, péči a pohodu.

Odborníci mohou pracovat ve zdravotnických zařízeních (jako jsou nemocnice a domovy dlouhodobé péče), rehabilitačních centrech a denních stacionářích, stejně jako ve školách, terapeutických komunitách a prostorech se sociální hodnotou, které podporují interakci a socializaci. V těchto kontextech jejich práce kombinuje péči o rostliny s hlubokým povědomím o fyzických, kognitivních a emocionálních potřebách uživatelů, stejně jako o cílech v oblasti pohody spojených s daným prostorem.

Tato role často zahrnuje úzkou spolupráci s pedagogy, ergoterapeuty a designéry, aby byla zajištěna účinnost, efektivita, bezpečnost a přístupnost zahrady a aby byla v souladu se svým účelem být zdrojem pohody, přičemž nadále nabízí vysoce kvalitní životní prostředí pro ty, kteří ji využívají.

V léčivé zahradě hraje zahradník roli, která přesahuje tradiční péči o rostliny. Mezi jeho hlavní povinnosti patří:

- údržbu rostlin a prostorů tak, aby zůstaly efektivní, bezpečné, přístupné a plně funkční pro terapeutické účely
- zajištění přístupnosti a použitelnosti pro osoby s různými schopnostmi prostřednictvím dobře udržovaných cest, odpočinkových míst, stinných zón a přehledného uspořádání prostoru
- uplatňování udržitelných a bezpečných postupů údržby, které přispívají ke zdravému a regeneračnímu prostředí

V kontextech, kde mají zelené plochy podporovat uzdravování, musí zahradníci přesunout svou pozornost od estetických zelených ploch k funkčním, kde se design a provozní rozhodnutí řídí konkrétními potřebami konečných uživatelů zahrady.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Technické dovednosti

Od zahradníků se očekává, že budou disponovat širokou a dobře strukturovanou sadou technických dovedností, které jim umožní spravovat zelené plochy efektivně, bezpečně a udržitelně.

- Botanika, agronomie a fyziologie rostlin: znalosti a praktické dovednosti týkající se rostlin, jejich biologie a fungování a systému půda–klíma–rostlina, aby bylo zajištěno jejich správné pěstování.
- Znalost půd a substrátů: znalost fyzikálních a chemických vlastností půdy a pojmu úrodnosti, aby bylo možné vybrat vhodné agronomické zásahy k optimalizaci její funkčnosti.
- Techniky údržby zeleně: jako je prořezávání, sekání, setí, přesazování, hnojení, mulčování, správa zavlažovacích systémů a sezónní péče.
- Používání profesionálních nástrojů a strojů: správné a bezpečné používání, jakož i běžná údržba ručních nástrojů (např. pro přípravu půdy, čištění nebo řezání) a motorových zařízení (jako jsou sekačky na trávu, křovinořezy, foukače a kultivátory)
- Zdraví a ochrana rostlin: schopnost rozpoznávat, sledovat a zvládat hlavní choroby rostlin a fyziologické poruchy, vždy s ohledem na udržitelné postupy.
- Základy zavlažování a hospodaření s vodou: efektivní využívání vodních zdrojů, instalace a údržba zavlažovacích systémů a přizpůsobení se aktuálním měnícím se klimatickým podmínkám.
- Čtení a interpretace projektových plánů a prováděcích protokolů: porozumění schématům výsadby, plánům údržby a technickým výkresům.
- Dodržování předpisů: znalost hlavních předpisů v oblasti životního prostředí, bezpečnosti a zdraví rostlin, které se vztahují k činnostem údržby zelených ploch.

Soft skills

Technické znalosti doplňují interpersonální a organizační schopnosti, které podporují efektivní každodenní práci.

- Týmová práce a komunikační dovednosti: spolupráce s kolegy, nadřízenými, klienty a dalšími odborníky.
- Smysl pro detail a pozorovací schopnosti
- Řešení problémů a přizpůsobivost

- Time management a spolehlivost: efektivní organizování úkolů a dodržování harmonogramů údržby.
- Fyzická výdrž a manuální zručnost: pohodlí při práci venku a fyzicky náročných činnostech.
- Ekologické povědomí: citlivost k biodiverzitě, ekosystémovým službám a praktikám udržitelného hospodaření s půdou.
- Kulturní povědomí: porozumění sociální a symbolické hodnotě krajiny a zahrad.

Dovednosti specifické pro léčivé zahrady

V kontextu léčivých zahrad jsou technické dovednosti propojeny s výrazným **přístupem zaměřeným na člověka**.

- Porozumění psychofyzickým potřebám uživatelů: zejména u různých věkových skupin, osob se zdravotním postižením nebo osob v rehabilitačním procesu.
- Empatie a vztahové dovednosti
- Schopnost pozorovat interakce mezi uživateli a prostorem: rozpoznávání toho, jak lidé využívají zelený prostor, a odpovídající přizpůsobení postupů při realizaci a údržbě.
- Důraz na bezpečnost a přístupnost: údržba cest, povrchů, zábradlí, vyvýšených záhonů a odstranění fyzických rizik.
- Znalost výběru rostlin pro terapeutické účely: vyhýbání se toxickým, alergenním nebo nebezpečným druhům; upřednostňování rostlin s pozitivním vlivem na smysly a regeneraci.
- Spolupráce s odborníky v oblasti zdravotnictví a sociálně-vzdělávací sféry
- Respekt k rutinám a terapeutickým programům: plánování údržbových činností tak, aby nedocházelo k narušování činnosti uživatelů a pečovatelských činností.

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ITÁLII

Příklady osvědčených postupů v italském odvětví údržby zeleně zdůrazňují význam kvality, odpovědnosti a neustálého profesního rozvoje.

- Neustálé vzdělávání a profesní rozvoj: péče o zeleň je tradiční, ale neustále se vyvíjející obor, ovlivňovaný novými technikami, rostoucí pozorností věnovanou biologické rozmanitosti, přizpůsobením se změně klimatu a udržitelným hospodařením s vodou a půdou. Investice do průběžného vzdělávání, kurzů pro zvyšování kvalifikace a specializovaných dovedností je proto považována za klíčový prvek profesní excelence.
- Multidisciplinární spolupráce: vysoce kvalitní projekty, zejména léčivé zahrady, často vycházejí ze spolupráce mezi různými odborníky, jako jsou agronomové, krajinní architekti, terapeuti, pedagogové a sociální pracovníci. Participativní a interdisciplinární přístupy pomáhají zajistit, aby zelené plochy splňovaly environmentální, funkční a lidské potřeby.

- Udržitelné hospodaření se zelenými plochami: udržitelnost je základním principem, zahrnuje použití materiálů šetrných k životnímu prostředí, respekt k přírodním ekosystémům a pečlivé sezónní plánování údržbových činností. Mezi běžné udržitelné techniky patří mulčování, kompostování, inteligentní a efektivní zavlažovací systémy a výběr rostlinných druhů s nižšími nároky a větší odolností vůči pěstitelským podmínkám.
- Bezpečnost a dodržování předpisů: správné používání osobních ochranných prostředků a přísné dodržování předpisů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou nezbytné, zejména v prostředí venkovních prací a „zelené výstavby“. Silná kultura bezpečnosti chrání jak pracovníky, tak uživatele zelených ploch.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A DOPORUČENÍ

V Itálii je profese zahradníka upravena strukturovaným právním rámcem, který definuje požadavky na odbornou přípravu a profesní standardy.

Mezi klíčové odkazy patří:

- Zákon 154/2016, článek 12, který upravuje profesní činnost zahradníků a vyžaduje pro legální výkon povolání specifické kvalifikace nebo osvědčení o odborné přípravě.
- Dohoda mezi státem a regiony ze dne 22. února 2018, která definuje uznávané kvalifikace a rovnocenné tituly přijímané namísto formálních osvědčení o odborné přípravě.
- Regionální předpisy (například usnesení regionu Lombardie č. 5777/2018), které upřesňují podrobnosti vzdělávacích programů a jejich provádění na místní úrovni.
- Obecní předpisy o městských zelených plochách, které upravují standardy údržby a správu veřejných prostranství.
- Předpisy o používání přípravků na ochranu rostlin, včetně povinné certifikace pro používání fytosanitárních přípravků.

Tyto předpisy stanovují povinnost absolvovat uznávané odborné kurzy nebo vlastnit rovnocenné kvalifikace. Bez nich není z právního hlediska možné působit jako odborník na údržbu zeleně.

V současné době se lidé, kteří se připravují na povolání zahradníka, jen zřídka vzdělávají v oblastech souvisejících s léčivými zahradami. Vzhledem k tomu, že tito odborníci hrají v těchto zelených prostorech ústřední roli, je však stále důležitější, aby si osvojili dovednosti a kompetence potřebné pro práci v léčivých zahradách a zároveň zachovali a podporovali jejich zamýšlenou funkci. Měli by proto být seznámeni s těmito typy zelených prostorů, rozumět důvodům, které vedly k volbě konkrétního designu, výběru rostlin a materiálů, znát charakteristiky konečných uživatelů zahrad a být schopni spolupracovat s dalšími odborníky zapojenými do různých fází a zastávajícími různé role.

Enaip Lombardia jako poskytovatel odborného vzdělávání a přípravy nabízí vzdělávací kurzy pro mladé lidi po ukončení nižšího sekundárního vzdělávání v oblasti údržby zeleně. Díky tomuto projektu se jí podařilo vyvinout vzdělávací modul o léčivých zahradách, který bude do těchto programů integrován. Cílem je poskytnout studentům nové pracovní příležitosti a širší a uvědomělejší pochopení zelených prostor. Vývoj tohoto modulu a jeho pilotní implementace budou popsány v samostatné části tohoto dokumentu.

ŠPANĚLSKO

Provozovatelé zahrad jsou zodpovědní za údržbu zahrad a zajišťují, aby zůstaly čisté, esteticky příjemné a plně funkční. **V léčivých zahradách je funkčnost obzvláště důležitá, protože zahrnuje nejen přístupnost, ale také zachování terapeutické a sociální role zahrady. Aby splnili tyto požadavky, potřebují provozovatelé zahrad širokou škálu technických a měkkých dovedností.**

Ve Španělsku má mnoho zahradníků formální odborné vzdělání. Nejběžnější kvalifikací je technik v oboru zahradnictví a květinářství, zatímco jiní mají základní odborné vzdělání nebo absolvovali specializované kurzy. Rostoucí povědomí o hodnotě zelených ploch přispělo k významnému rozvoji tohoto odvětví.

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Zahradníci pracují v zahradách, parcích a dalších veřejných prostranstvích, jako jsou kruhové objezdy. Ve Španělsku je většina z nich zaměstnána v malých nebo středních soukromých firmách (asi 70 %), zatímco ostatní pracují pro velké stavební firmy. Mezi jejich klienty patří jak soukromí majitelé nemovitostí, tak veřejné instituce.

Jejich hlavní úkoly se soustředí na **údržbové činnosti**: prořezávání, sekání trávy, odklizení listů a větví, doplňování půdy a výsadba nové vegetace. Pouze příležitostně se podílejí na rozhodnutích týkajících se designu, například navrhováním druhů rostlin, úpravami uspořádání nebo novými technikami, jako je mulčování. Spolupráce s vedoucími areálu existuje, ale je často omezená, protože zahradníci jsou tradičně vnímáni spíše jako udržovatelé hotové zahrady než jako tvůrci jejího vývoje. V důsledku toho často pracují samostatně nebo pouze s jinými zahradnickými pracovníky.

V terapeutických nebo léčivých zahradách je pro pochopení specifických potřeb uživatelů nezbytná užší spolupráce s terapeutickým týmem, jako jsou zahradní terapeuti a odborníci v oblasti sociálních služeb nebo zdravotnictví. Tato spolupráce může pomoci při rozhodování o údržbě a výsadbě, například při výběru jedlých rostlin nebo druhů stimulujících smysly.

Provozovatelé zahrad by také měli udržovat pravidelný kontakt s zahradními designéry, protože léčivé zahrady jsou záměrně vytvářeny na podporu duševní pohody a jejich designové principy, jako jsou zakřivené linie a rozmanitost rostlin, musí být v průběhu času zachovány.

Spolupráce mezi provozovateli, designéry a terapeutickými týmy je vzájemně prospěšná: provozovatelé přispívají praktickými znalostmi o rostlinách, zatímco designéři a terapeuti pomáhají zajistit, aby zahrada i nadále plnila své terapeutické cíle.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Technické dovednosti

- Botanické znalosti: schopnost identifikovat druhy rostlin a vybírat ty vhodné pro konkrétní podnebí a podmínky, spolu s porozuměním růstovým návykům, zalévání a požadavkům na světlo
- Zahradnické techniky: kompetence v oblasti výsadby, prořezávání, odstraňování plevelu, množení, kompostování a péče o půdu, prováděné efektivně a účinně
- Řízení zavlažování: instalace, údržba a optimalizace zavlažovacích systémů
- Manipulace s nářadím a stroji: bezpečné a zodpovědné používání, údržba a péče o zahradní nářadí a vybavení
- Ochrana proti škůdcům a chorobám: včasné odhalení problémů a výběr bezpečných, udržitelných způsobů ošetření (ekologických, integrovaných nebo v případě nutnosti chemických)
- Nakládání s odpady: správná manipulace, recyklace a likvidace organického a anorganického zahradního odpadu
- Povědomí o ekosystému: základní znalosti o místní fauně a ekologických interakcích.
- Udržitelné postupy: aplikace metod šetrných k životnímu prostředí, jako je mulčování, kompostování, používání původních rostlin, regenerační techniky a omezené používání chemikálií.

Soft skills

- Empatie a citlivost: porozumění potřebám uživatelů, naslouchání sociálním a terapeutickým cílům a respektování léčebného účelu zahrady
- Zvědavost a celoživotní učení: otevřenost novým poznatkům a neustálému profesnímu rozvoji
- Povědomí o bezpečnosti: zajištění bezpečného prostředí pro všechny uživatele, zejména ve veřejných nebo terapeutických prostorech, prostřednictvím správného zacházení s nářadím, zavlažovacími systémy a potenciálními riziky, jako jsou jedovaté rostliny.
- Všímatost a přizpůsobivost: přizpůsobování úkolů a prostředí různým věkovým skupinám a schopnostem, vytváření klidné a inkluzivní atmosféry, například vyhýbání se

hlučným zařízením během relaxačních aktivit nebo volba tišších, přizpůsobených pomůcek v případě potřeby.

OSVĚDČENÉ POSTUPY VE ŠPANĚLSKU

Ve Španělsku se objevují **nové trendy**, které vedou k osvědčeným postupům:

- **Mulčování:** praxe zakrytí půdy ochrannou vrstvou, jako je kůra, sláma, listí, štěrk nebo plast. Pomáhá zadržovat vlhkost, omezovat růst plevelů, regulovat teplotu půdy a ochrání teplotu a chránit kořeny rostlin. Organické mulče také zlepšují strukturu a úrodnost půdy, jak se rozkládají.
- „**Alcorques vivos**“ (živé stromové jámy): malé zelené plochy kolem základny stromů na ulicích, v zahradách nebo na náměstích, které nahrazují holou půdu nebo dlážděné jámy. Jsou osázeny půdopokryvnými rostlinami, aromatickými rostlinami nebo květinami, aby se zvýšila biologická rozmanitost, zlepšila filtrace vody, snížilo zhutnění půdy a zkrášlila městská krajina. Podporují také opylovače a přispívají k udržitelnějším městům⁴. Příklady oblastí, kde byly zavedeny, jsou: Rivas-Vaciamadrid (119 nových v roce 2024), Calatayud (Zaragoza), Miranda de Ebro, Huesca, Córdoba
- **Selektivní prořezávání:** pečlivý přístup zaměřený na údržbu, při kterém se odstraňují pouze poškozené, nemocné nebo nebezpečné větve, přičemž se respektuje přirozená struktura stromu.
- **Využití původních rostlin a „suchých zahrad“:** zelené plochy, které vyžadují minimální nebo žádnou závlahu díky použití druhů odolných vůči suchu nebo rostlin přizpůsobených suchému podnebí.
- **Účinné a inteligentní zavlažování:** systémy šetřící vodu, které optimalizují zavlažování pomocí senzorů, naprogramovaných časových plánů a kapkové závlahy, čímž zajišťují přesné dávkování a zabraňují plýtvání vodou.
- **Zahradničení založené na ekosystému:** vnímání zahrady jako živého ekosystému spíše než pouhé dekorace, a to podporou rozmanitosti rostlin, výběrem druhů, které přitahují opylovače, ponecháním některých oblastí nedotčených pro volně žijící zvířata a minimalizací používání chemických pesticidů.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A NÁVRHY

Pro zahradníky je **k dispozici** řada **zdrojů**, avšak mnoho novějších trendů se v každodenní praxi stále ještě široce neuplatňuje.

Níže jsou uvedeny některé stávající pokyny vydané různými obcemi a knihy na toto téma:

⁴ <https://hidrobiologia.es/naturalizacion-urbana/>

- Guía de Buenas Prácticas para una Jardinería Sostenible (Puertollano): klade důraz na udržitelné zahradnické postupy, včetně používání původních rostlin, šetření vodou a ekologické údržby⁵.
- Manual de Riego de Jardines (Andalucía): praktické rady ohledně efektivních zavlažovacích technik s cílem snížit spotřebu vody při údržbě zahrad⁶.
- Manual de Buenas Prácticas en Jardinería: zaměřuje se na povědomí o dopadech na životní prostředí a poskytuje řešení pro udržitelné zahradnické postupy (ekologická péče o rostliny, nakládání s odpady atd.)⁷.
- Guía de Buenas Prácticas de Jardinería en Barcelona (Barcelona): zkoumá vztahy v rámci ekosystémů se zaměřením na interakce půdy, vegetace a fauny s cílem zachovat a posílit biologickou rozmanitost.⁸
- Manual de Jardinería Ecológica: tato kniha propaguje zahradničení s nízkým dopadem na životní prostředí s využitím původních druhů, organického hnojení a metod ochrany proti škůdcům.
- Guía del jardín sostenible Mucho más que un jardín⁹ (Madrid)
- La Casa Encendida: „Sociální a terapeutické zahrady a zahrádky: Zlepšování pohody“, základní a praktický kurz o péči o ekologickou zahradu a jejím využití jako terapeutického a sociálního zdroje¹⁰.

Ačkoli již existuje řada doporučení, **je zapotřebí vypracovat oficiální standardy pro udržitelné zahradničení, které by vyžadovaly zavedení moderních osvědčených postupů**, jako je kompostování, mulčování a zachování základní úrovně rozmanitosti rostlin. Bylo by rovněž prospěšné vypracovat pokyny či materiály, které by propojovaly zahradnické techniky se sociálními a terapeutickými cíli. Tyto materiály by nejen vysvětlovaly péči o rostliny, ale také ilustrovaly, jak mohou zahrady podporovat terapii a zapojení komunity, čímž by odborníkům poskytly jasnější představu o širším smyslu zahrady.

ČESKÁ REPUBLIKA

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Mezi kompetence českého zahradníka patří pěstování, výsadba, údržba a sklizeň rostlin, stejně jako jejich ochrana před škůdci a chorobami. Tato role zahrnuje také praktické úkoly, jako je vázání květin, údržba zelených ploch a obsluha zahradnických strojů. V závislosti na oblasti

⁵https://www.puertollano.es/wp-content/uploads/2017/02/guia_jardineria_sostenible.pdf

⁶https://www.juntadeandalucia.es/export/drupalajda/1337165055Manual_de_Riego_de_Jardines_BAJA.pdf

⁷<https://www.elkarkide.com/wp-content/uploads/2021/04/Manual-de-Jardineria.pdf>

⁸<https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/sites/default/files/Bones-practiques-jardineria-2016-CAST.pdf>

⁹https://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/Educacion_Ambiental/ContenidosBasicos/Publicaciones/HuertoJardineria/GuiaJardinSostenible.pdf

¹⁰<https://www.lacasaencendida.es/formacion-para-el-empleo/huertos-y-jardines-sociales-y-terapeuticos-una-mejora-del-bienestar?eventId=2987>

specializace (např. zahradník nebo pěstitel) mohou být tyto kompetence dále rozšířeny o práci v sadech, produkci ovoce a zeleniny a činnosti v oblasti krajinářství.

Mezi **základní kompetence** patří:

- Pěstování a údržba: výsadba, pěstování a sklizeň rostlin, zeleniny, ovoce a květin
- Péče o rostliny: zalévání, hnojení a ošetřování rostlin za účelem zajištění zdravého růstu
- Ochrana rostlin: aplikace přípravků na ochranu rostlin a řešení problémů s škůdci a chorobami
- Mechanizace: obsluha a údržba zemědělských a zahradnických strojů a zařízení

Mezi **specializované a doplňkové kompetence** patří:

- Zahradnictví: pěstování a údržba okrasných rostlin a stromů, trávníků a provádění terénních úprav v zahradách, parcích a městských zelených plochách
- Pěstování ovoce a zeleniny: ruční a mechanizované pěstování a sklizeň zeleniny a ovoce
- Květinová výzdoba: vázání a aranžování květin, výroba věnců a dalších dekorativních předmětů
- Údržba veřejných zelených ploch: péče o parky a jiné veřejné zelené plochy

STÁVAJÍCÍ SMĚRNICE A NÁVRHY

V České republice mají zahradníci obvykle středoškolské vzdělání, na které navazují obecné kurzy pro zahradníky. V současné době neexistují žádné konkrétní pokyny ani specializované kurzy.

Bylo by však velmi cenné, kdyby si osvojili kompetence související se specifickými charakteristikami a údržbou léčivých zahrad. Vytvoření cílených školicích kurzů zaměřených na pohodu, terapeutickou hodnotu zelených ploch a využití zelených ploch pro terapeutické účely by výrazně zlepšilo profesní profil zahradníků.

ZAHRADNÍ TERAPEUT

Zahradní terapeut **vyvíjí terapeutické programy přizpůsobené jednotlivcům nebo skupinám a využívá zahradnické a rostlinné aktivity k podpoře duševní pohody a uzdravení.** Jeho práce může zahrnovat činnosti, jako je setí, pěstování a sklizeň rostlin, rozmnožování a péče o zeleň a správa zahrad nebo zahrádek. Stanovuje jasné, měřitelné fyzické, kognitivní a sociální cíle a pečlivě sleduje pokrok v čase, přičemž vyhodnocuje výsledky, aby zajistil účinnost. Důležité je, že tyto činnosti jsou začleněny do širších rehabilitačních nebo vzdělávacích programů, díky čemuž je terapeutický zážitek smysluplný a strukturovaný.

Toto povolání není v současné době oficiálně uznáno v žádné ze zemí účastnících se projektu.

ITÁLIE

SÍŤ ODBORNÍKŮ

V souladu s mezinárodními modely mohou zahradní terapeuti pracovat v nejrůznějších prostředích, včetně nemocnic a rehabilitačních center, zařízení pro duševní zdraví, rezidenční péče a služeb pro seniory, škol a vzdělávacích programů, věznic a terapeutických komunit, sociálních farem, jakož i terapeutických a léčivých zahrad.

V Itálii se mnoho z těchto aktivit realizuje prostřednictvím sociálních družstev nebo ve spolupráci s místními zdravotnickými úřady a obcemi.

Hortikulturní terapeuti vždy pracují jako součást multidisciplinárního týmu; jejich intervence jsou spíše integrované než nezávislé. Úzce spolupracují s lékaři a psychiatry, psychology, ergoterapeuty, profesionálními pedagogy, sociálními pracovníky, agronomy a krajinářskými architekty.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Americký model, vypracovaný Americkou asociací zahradní terapie (AHTA), vymezuje **tři klíčové oblasti kompetencí** pro zahradní terapeutu:

1. Zahradnické a s zahradnictvím související dovednosti
 - Botanika, pěstování rostlin a správa zelených ploch

- Návrh bezbariérových zahrad a terapeutických pozemků
2. Sociální a zdravotní dovednosti
 - Psychologie, vzdělávání a rehabilitace
 - Znalost nemocí, zdravotních postižení a zranitelnosti
 3. Specifické terapeutické dovednosti
 - Navrhování programů zahradní terapie
 - Stanovení terapeutických cílů
 - Hodnocení výsledků a účinnosti

Ve Spojených státech zahrnuje výcvik obvykle interdisciplinární vysokoškolské vzdělání (čtyři roky), praxi pod dohledem v rozsahu 840 hodin a získání profesní certifikace jako registrovaný zahradní terapeut (HTR). Americké zkušenosti mohou sloužit jako referenční bod pro rozvoj tohoto povolání v Itálii.

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ITÁLII

Toto povolání není v současné době v Itálii oficiálně uznáno. Existuje však rostoucí poptávka po odbornících působících v této oblasti v nejrůznějších prostředích. Mnoho příkladů lze najít v rezidenčních pečovatelských zařízeních, centrech pro pacienty s Alzheimerovou chorobou, zdravotnických centrech a sdruženích třetího sektoru.

Existují také případy odborníků, kteří do tohoto oboru vstoupili po absolvování výcviku na Scuola Agraria del Parco di Monza nebo prostřednictvím magisterského programu v terapeutické zahradnické na Univerzitě v Bologni.

STÁVAJÍCÍ SMĚRNICE A NÁVRHY

V současné době neexistují žádné oficiální národní pokyny a profesní profil zahradního terapeuta není v Itálii formálně uznán ani regulován. Vzdělávání v této zemi zůstává roztržité, přičemž krátké kurzy a magisterské programy trvají obvykle kolem 400 hodin.

Vzdělávací dráha by mohla být rozdělena do dvou úrovní:

Pracovník v oblasti sociální zahradnictví

- Základní výcvik (150–300 hodin)
- Zaměření na zahradnické dovednosti a základní vztahové kompetence
- Nejednalo by se o terapeutickou roli

Zahradní terapeut

- Pokročilé školení (≥ 1 000 hodin)
- Požadavky:
 - Základní znalosti v oblasti zdraví, psycho-pedagogiky nebo integrované agronomie

- Klinická stáž pod dohledem (≥ 500–800 hodin)
- Schopnosti:
 - Navrhování terapeutických plánů
 - Hodnocení klinických výsledků
- Jednalo by se o terapeutickou roli

Oba profesní profily by měly dodržovat stanovené standardy, včetně etického kodexu, minimálních certifikovaných kompetencí, profesního registru (zajišťujícího formální uznání podle italského práva), povinného dohledu a povinného dalšího vzdělávání.

ŠPANĚLSKO

SOUČASNÁ SITUACE VE ŠPANĚLSKU

Ve Španělsku je zahradní terapeut v současné době považován **za odborníka, který absolvoval akreditované školení v zahradní terapii v zahraničí (hlavně ve Velké Británii nebo v USA)**, disponuje silnými interpersonálními dovednostmi a má školení nebo zkušenosti v zahradnictví a zahradničení. Tito odborníci používají rostliny a terapeutické zahrady jako primární nástroje k posílení vztahu mezi lidmi a přírodou.

Někteří odborníci pocházejí z oborů, jako je ergoterapie nebo sociální práce, a absolvovali rozšířený 50hodinový kurz u AEHJST. Ačkoli nejsou formálně uznáni jako zahradní terapeuti, odborníci s rozsáhlými zkušenostmi s prací v zahradách jsou považováni **za praktiky zahradní terapie**.

Rozlišují se **tři hlavní oblasti praxe**:

1. Terapeutická (klinická): individuální intervence s klinickými cíli, kde se příroda využívá jako terapeutický nástroj (např. podpora pacientů po cévní mozkové příhodě při obnově pohyblivosti).
2. Sociální a terapeutická: skupinové aktivity, kde sociální interakce hraje klíčovou terapeutickou roli (např. skupinové aktivity v přírodě, lesní koupele).
3. Pracovní nebo komunitní integrace: programy zaměřené na osoby se zdravotním postižením nebo ohrožené sociálním vyloučením, zaměřené na osvojení zahradnických dovedností.

Ve Španělsku **jsou nejběžnějšími oblastmi praxe sociální a terapeutická oblast a oblast komunitní integrace**, ačkoli některé zdravotnické instituce začaly využívat léčivé zahrady pro klinické terapeutické účely. Zahradní terapeut může pracovat ve všech třech oblastech; klinická praxe však vyžaduje hluboké znalosti o stavu pacientů, a proto ji obvykle provádějí odborníci s praxí v oblasti ergoterapie. V ostatních oblastech je profesní zázemí rozmanitější a zahrnuje sociální pracovníky, zdravotnické pracovníky, psychology, zahradníky a pedagogy.

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Jelikož **v současné době ve Španělsku neexistuje oficiálně uznávaná role**, není možné jasně definovat, kde zahradní terapeuti pracují. Je však možné analyzovat odborníky, kteří provádějí zahradní terapeutické činnosti, aniž by měli oficiální titul. Tito odborníci jsou často součástí **multidisciplinárních týmů** a doplňují farmakologické a nefarmakologické terapie v rámci integrovaného přístupu k péči.

Z terapeutického/klinického hlediska obvykle spolupracují s psychology, fyzioterapeuty, zdravotními sestrami, zdravotnickými pracovníky a lékaři v zařízeních, jako jsou nemocnice, rehabilitační centra a zařízení pro péči o seniory. Mezi příklady patří psychiatrické nemocnice (např. Hospital Universitario de Alcorcón) a rehabilitační nemocnice (např. CasaVerde, Valladolid).

V oblasti sociální a komunitní integrace spolupracují hlavně se sociálními pracovníky a psychology a v menší míře s pedagogickými odborníky. Mezi příklady patří Fundación A La Par (podpora osob se zdravotním postižením) a Huerteco v Burgosu (autismus).

V některých zařízeních existují oba přístupy vedle sebe a slouží klientům s odlišnými cíli: na jedné straně klinická léčba, na druhé straně sociální začlenění a duševní pohoda. V těchto případech odborníci pracují s různými cíli a spolupracují s různými specialisty. Příkladem je terapeutická zahrada Los Sentidos v Cosladě, kde ergoterapeuti spolupracují s instruktory tělesné aktivity, sociálními pracovníky, psychology a lékaři.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Vzhledem k tomu, že v současné době není v Španělsku jasně definována role zahradního terapeuta, není možné poskytnout konkrétní popis. Můžeme však nastínit **klíčové prvky**, které by zahradní terapeuti měli mít:

- Zahradnické znalosti: znalost obecného zahradnictví, produkce potravin, řízení biologické rozmanitosti a schopnost plánovat a realizovat smysluplné sezónní aktivity pro účastníky všech schopností, s vědomím principů udržitelnosti a ekologie.
- Porozumění zelené péči a pohodě založené na přírodě: schopnost využívat přírodu k podpoře všímavosti, posilování spojení s prostředím a povzbuzování sociálního zapojení.
- Znalost terapeutických modelů: schopnost stanovit cíle, navrhnout smysluplné aktivity přizpůsobené potřebám klientů, posoudit individuální požadavky, stanovit měřitelné terapeutické cíle a sledovat a vyhodnocovat výsledky.

Pro odborníky působící spíše v klinické/terapeutické oblasti patří mezi další kompetence:

- Klinické znalosti: základní porozumění anatomii, duševním onemocněním a kognitivním nebo smyslovým poruchám; povědomí o ochraně, posuzování rizik a protokolech důvěrnosti; a schopnost efektivně spolupracovat s odborníky ve zdravotnictví, jako jsou zdravotní sestry, ergoterapeuti a fyzioterapeuti.

OSVĚDČENÉ POSTUPY VE ŠPANĚLSKU

Ve Španělsku jsou pro odborníky **k dispozici různé vzdělávací kurzy:**

- AEHJST (Asociación Española de Horticultura y Jardinería Social y Terapéutica) nabízí úvodní i pokročilé kurzy v oblasti sociálního a terapeutického zahradnictví, které pokrývají jak teoretické, tak praktické aspekty.¹¹
- Univerzita v Zaragoze nabízí mikrocertifikát, který zahrnuje praktický výcvik s názvem „Využití terapeutického zahradnictví a sociálních zahrad v sociálně-zdravotnických zařízeních pro seniory“¹².
- La Casa Encendida ve spolupráci s organizací Germinando nabízí kurz „Huertos y jardines sociales y terapéuticos: una mejora del bienestar“, který poskytuje základní školení o ekologických zahradách a jejich terapeutickém a sociálním využití¹³.
- Jardines Terapéuticos Palmöl nabízí vzdělávací programy zaměřené na terapeutické zahrady, které zahrnují návrh, plánování, vedení sezení a přizpůsobení aktivit pro různé uživatele¹⁴.
- Granja Masphael nabízí kurz, který kombinuje zahradní terapii s terapií za pomoci zvířat a zahrnuje praktická cvičení¹⁵.
- Úvod do terapeutického zahradničení a zahradnictví (IMSERSO), zdroj, který poskytuje úvod do různých typů terapeutického zahradničení, včetně sociálního zahradničení, terapeutického zahradnictví, smyslových zahrad, léčivých zahrad a receptivního zahradničení.
- Úvod do sociálního a terapeutického zahradnictví a zahradničení (EUIT-FDSSL), online kurz poskytující základní pokyny pro zahájení projektu sociální nebo terapeutické zahrady, včetně základních znalostí o minimálních požadavcích a základním řízení zahrady.

Kromě toho existují ve Španělsku různé asociace, které zavedly sady a zahrady pro terapeutické účely. Patří mezi ně Fundación Apsuria, terapeutická zahrada pro osoby s těžkým mentálním postižením v Madridu; CEE Chacona, Centro de Educación Especial v Alicante; CEPE „El Camino de Villamayor“, Centro de Educación Especial v Salamance; Colegio de Educación Especial de Madrid CISEN v Madridu; a Fundación Intras ve Valladolidu.

Kromě těchto sdružení zřídilo terapeutické zahrady také několik nemocnic a pečovatelských domů. Mezi příklady patří Hospital Asociado Universitario Guadarrama v Madridu, Hospital de Neurohabilitación Casaverde ve Valladolidu, Hospital General Universitario de Elche v

¹¹ aehjst.org

¹² microcredenciales.unizar.es

¹³ lacasaencendida.es

¹⁴ jardinesterapeuticos.com

¹⁵ granjamasphael.org

Alicante, stejně jako rezidenční pečovatelská zařízení, jako je Residencia Amma Mutilva v Pamploně, Residencia GesMed ve Valencii a Residencia Nuestra Señora de Perpetua Socorro v Madridu.

Terapeutické zahradničení podporují také veřejné iniciativy. Například v Madridu investovaly sociální služby do veřejné terapeutické zahrady, což dokazuje rostoucí uznání přínosů těchto prostor pro blaho komunity.

Terapeutické využití sadů a zahrad ve Španělsku postupně roste. Ačkoli zatím není příliš rozšířené, po celé zemi vzniká stále více projektů. Tento trend vytváří rostoucí potřebu formálního uznání zahradních terapeutů jako profesionálů. Do té doby si musí odborníci v oblasti sociálních a zdravotních služeb a ergoterapeuti osvojit znalosti a dovednosti potřebné k efektivnímu využívání těchto prostor.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A NÁVRHY

V současné době neexistují ve Španělsku žádné oficiální pokyny týkající se metodiky zahradní terapie nebo terapie založené na přírodě. Je to hlavně proto, že tato oblast ještě není příliš rozšířená a **profese není formálně uznána.** Stávající kurzy však vycházejí z kombinace mezinárodních poznatků, národních profesních standardů, místních předpisů a praktických zkušeností ze španělského zdravotnictví a školství.

Například **v Jardines Terapéuticos Palmiöf byla vyvinuta metodika** založená na principech ergoterapie a osvědčených postupech z jiných zemí, jako je například švédský projekt Alnarp. Tato metodika se vyučuje v kurzech společnosti a zahrnuje soubor aktivit určených pro terapeutické zahrady.

Probíhá také výzkum zaměřený na vymezení nových pokynů pro terapii založenou na přírodě. Jedním z příkladů je projekt „Recetas“, jehož cílem je vypracovat pokyny pro zmírnění osamělosti a zlepšení kvality života v městském prostředí prostřednictvím „sociálního předepisování“ přírodních prostor. Takové iniciativy poukazují na rostoucí potřebu odborníků s odbornou přípravou v oblasti terapie založené na přírodě.

Ačkoli existuje mnoho roztržštěných informací, kurzů a školicích center, **v této oblasti chybí sjednocení a profesní uznání.** Je zapotřebí formální uznání terapeutického zahradničení jako profese. Stejně jako existují standardy definující, co by měla terapeutická zahrada obsahovat (AEHJST), měly by existovat i jasné pokyny pro vedení terapeutických sezení. Ty by měly zahrnovat velikost skupiny, cíle, typy aktivit a přizpůsobení potřebám a schopnostem účastníků.

Bylo by také užitečné vypracovat pokyny propojující konkrétní potřeby pacientů s konkrétními aktivitami v přírodě. To by odborníkům pomohlo navrhovat vhodné aktivity, stanovovat smysluplné cíle a poskytovat klientům doporučení šitá na míru.

ČESKÁ REPUBLIKA

SOUČASNÁ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICCE

V České republice v současné době neexistuje specializovaný vysokoškolský obor pro zahradní terapeuty; obor se však rozvíjí prostřednictvím programů celoživotního vzdělávání, jako jsou ty, které dříve nabízela Mendelova univerzita v Brně (, tento konkrétní program byl bohužel zrušen). Lidé se obvykle kvalifikují jako zahradní terapeuti absolvováním specializovaných kurzů a stáží v zařízeních, jako jsou domovy pro seniory, psychiatrické léčebny nebo speciální školy. Pro další podporu tohoto povolání vznikají iniciativy, které sdružují odborníky, včetně Sdružení zahradních terapeutů České republiky.

Mezi povinnosti zahradního terapeuta patří:

- využívání interakce s přírodou a rostlinami k podpoře terapie, rehabilitace a osobní aktivity
- pomoc osobám s fyzickými a psychickými problémy, včetně mentálního postižení a smyslových nebo fyzických omezení
- podpora rozvoje motorických dovedností, sociálních interakcí a kognitivních schopností
- facilitace aktivit, které pomáhají uvolnit frustraci, podporují týmovou práci a rozšiřují znalosti a povědomí

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Zahradní terapeut disponuje kombinací zahradnických, terapeutických a interpersonálních kompetencí, které mu umožňují efektivně využívat zahradnické a přírodní aktivity k podpoře fyzického, duševního, kognitivního a sociálního blahobytu klientů.

Profesní kompetence:

- Znalost principů zahradní terapie a schopnost plánovat, realizovat a reflektovat terapeutické procesy zaměřené na zlepšení nebo udržení funkčních schopností a soběstačnosti klientů.
- Odborné znalosti v oblasti terapeutických zahrad, včetně výběru, pěstování a údržby rostlin vhodných pro zahradní terapii.
- Dovednosti v zahradničení a základní zahradnické postupy nezbytné pro péči o terapeutické zahrady a bezpečné používání nástrojů a materiálů.
- Schopnost plánovat a organizovat zahradní prostory a prvky zahradní terapie v souladu s terapeutickými cíli a potřebami konkrétních cílových skupin.

Interdisciplinární a terapeutické kompetence:

- Základní znalosti obecné psychologie, ekopsychologie, ergoterapie, rehabilitace a péče.

- Porozumění fyzickým, mentálním, kognitivním a sociálním charakteristikám a potřebám různých skupin klientů (např. seniorů, osob se zdravotním postižením, dětí nebo osob s duševními poruchami).
- Schopnost přizpůsobit aktivity a přístupy individuálním schopnostem, zdravotnímu stavu a terapeutickým cílům.

Soft skills:

- Komunikační a interpersonální dovednosti pro práci s jednotlivci a skupinami podpůrným a motivujícím způsobem.
- Empatie, etické povědomí a schopnost pracovat zodpovědně v rámci multidisciplinárních týmů.
- Schopnost reflexe k vyhodnocení terapeutických výsledků a přizpůsobení intervencí podle potřeby.

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ČESKÉ REPUBLICĚ

Kurzy terapeutického zahradnictví v současné době nabízejí pouze soukromé organizace:

- JABOK, Vyšší odborná škola sociální pedagogiky a teologie, poskytuje kurzy pokrývající základy, praktické aplikace a metody zahradní terapie¹⁶.
- Chaloupky nabízí aktivity v oblasti zahradní terapie, včetně řešení pro vnitřní prostory a poradenských služeb pro instituce¹⁷
- Asociace zahradní terapie organizuje kurzy a semináře na témata zahradní terapie¹⁸
- Lipka, organizace zabývající se environmentální výchovou, nabízí kurzy a programy pro děti i dospělé na tato témata¹⁹

Kromě toho lze seznam botanických zahrad a parků v České republice najít zde <https://www.kudyznudy.cz/co-chcete-delat/priroda/botanicke-zahrady-a-parky> nebo zde <https://ebotanika.webnode.cz/ceska-botanika/botanicke-zahrady-a-arboreta/>.

Tyto příklady lze považovat za osvědčené postupy v dané oblasti.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A NÁVRHY

Asociace zahradní terapie České republiky v současné době usiluje o zařazení tohoto povolání do státního registru povolání. Kromě toho podalo české ekocentrum Chaloupky v

¹⁶ <https://www.jabok.cz/en>

¹⁷ <https://www.chaloupky.cz/vzdelavani-pracovniku-socialnich-sluzeb/>
<https://www.chaloupky.cz/velke-mezirici-baliny/>
<https://www.facebook.com/p/Klub-Lebeda-100063633610099/>

¹⁸ <https://asociace-zahradni-terapie.webnode.cz/>

¹⁹ <https://www.lipka.cz/>

roce 2025 žádost o registraci povolání terapeutického zahradníka, která byla postoupena České asociaci zahradní terapie.

V současné době však neexistují žádné konkrétní směrnice, které by tuto oblast upravovaly. Vytvoření jasných profesních standardů a oficiálně uznávaných vzdělávacích programů by bylo velmi prospěšné a podpořilo by jak profesionalizaci, tak efektivní provádění zahradní terapie v zemi.

SOCIÁLNĚ-VZDĚLÁVACÍ A SOCIÁLNĚ-ZDRAVOTNÍ PRACOVNÍCI

Sociálně-vzdělávací a sociálně-zdravotní pracovníci jsou odborníci, kteří **pracují přímo s jednotlivci a skupinami na podpoře sociálních, vzdělávacích a zdravotních potřeb, s celkovým cílem podporovat blahobyt, inkluzi a osobní rozvoj**. Obvykle pracují v domovech pro seniory a sociálních a zdravotnických zařízeních, kde působí na pomezí péče, vzdělávání a podpory zdraví.

Tito odborníci denně podporují zranitelné osoby, seniory, osoby se zdravotním postižením, osoby s kognitivním, smyslovým nebo motorickým postižením a nezletilé se speciálními vzdělávacími potřebami. **Představují přímé spojení mezi péčí, vzděláváním, rehabilitací a každodenním blahobytem a zajišťují kontinuitu mezi terapeutickými cíli a každodenním životem.**

V léčivých zahradách se jejich role vyvíjí od role „podpůrného personálu“ k roli facilitátorů pohody. **Aktivně využívají zahradu jako vzdělávací, rehabilitační a vztahový nástroj**; facilitují smyslové, motorické a kognitivní aktivity; a pozorují a interpretují specifické potřeby každé cílové skupiny. Ve spolupráci se zahradními terapeuty, designéry a zahradníky integrují zahradní aktivity do individuálních plánů péče a vzdělávacích programů a zároveň podporují bezpečné, inkluzivní a funkční využívání zahrady.

Jejich přínos je zásadní pro přeměnu zahrady na živé terapeutické prostředí, které se denně využívá jako součást pečovatelských a vzdělávacích postupů, a nikoli pouze jako venkovní nebo dekorativní prostor.

ITÁLIE

PRACOVNÍ PROSTŘEDÍ

Odborníci ve zdravotnictví, sociálních službách a vzdělávání působí v nejrůznějších prostředích a podporují lidi, kteří z fyzických, kognitivních, emocionálních nebo sociálních důvodů potřebují strukturovanou pomoc a smysluplné příležitosti pro své blaho. V těchto kontextech se léčivé zahrady mohou stát nedílnou součástí, nabízející prostory pro rehabilitaci, vzdělávání, socializaci a emoční regulaci.

Tito odborníci jsou zaměstnáni v **domovech pro seniory a denních stacionářích**, kde zahrady podporují mírnou fyzickou aktivitu, smyslovou stimulaci, vzpomínání a relaxaci, což pomáhá snižovat neklid, apatii a izolaci. Pracují také v **centrech pro osoby se zdravotním postižením**,

kde léčivé zahrady poskytují bezpečné a inkluzivní prostředí pro podporu učení, objevování a autonomie prostřednictvím strukturovaných nebo spontánních aktivit.

V **nemocnicích a rehabilitačních odděleních** spolupracují s klinickými týmy na podpoře zotavení po traumatu, operaci, neurologických onemocněních nebo chronických nemocech. Zde zahrady doplňují terapeutické a rehabilitační intervence tím, že posilují motivaci a emoční rovnováhu.

A konečně pracují ve **vzdělávacích komunitách, rezidenčních službách a školách**, zejména odborníci ASACOM (Specialist Support Assistant for Autonomy and Communication), kde léčivé zahrady podporují inkluzi, komunikaci, smyslovou regulaci a sociální učení. Na komunitní úrovni spolupracují s místními sociálními a vzdělávacími službami a využívají zahrady a zelené plochy pro inkluzivní, mezigenerační a komunitní aktivity.

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Odborníci v oblasti zdravotnictví, sociálních služeb a vzdělávání působí v rámci široké a propojené **sítě spolupráce, která je nezbytná pro účinnou integraci léčivých zahrad do péče a vzdělávacích** programů. Ústřední roli často hraje zahradní terapeut, pokud je k dispozici, který navrhuje a vede terapeutické aktivity založené na přírodě. Pracovníci ve zdravotnictví a sociálních službách tyto sezení podporují přizpůsobením aktivit individuálním schopnostem a pozorováním behaviorálních a emocionálních reakcí. Úzce také spolupracují s zahradníky, aby zajistili, že volby týkající se údržby zahrady zachovají její funkční, smyslové a terapeutické vlastnosti.

Architekti a designéři se podílejí na tvorbě nebo úpravách léčivých zahrad, zatímco odborníci v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb přispívají zásadními poznatky o schopnostech, omezeních a denních rutinách uživatelů, aby byla zajištěna přístupnost a inkluzivita. V rámci zařízení spolupracují s pedagogy, psychology, fyzioterapeuty, ergoterapeuty a zdravotnickým personálem na integraci zahrady do vzdělávacích, terapeutických a rehabilitačních plánů. Rovněž důležitými partnery jsou rodiny a pečovatelé, kteří nabízejí cenné znalosti o historii, preferencích a potřebách uživatelů a často se účastní aktivit v zahradě, aby posílili kontinuitu péče.

Aby léčivé zahrady plně zakotvili do praxe, spoléhají se tyto odborníci na multidisciplinární síť, která umožňuje společné plánování, koordinované zásahy a průběžné sledování. Spolupráce se sociálními, zdravotnickými a vzdělávacími zařízeními podporuje vzdělávací iniciativy, pilotní projekty a komunitní akce, zatímco centra odborného vzdělávání přispívají k počátečnímu i průběžnému vzdělávání v oblasti přístupů založených na přírodě. Partnerství s místními sdruženími a sítí dobrovolníků posiluje zapojení komunity a spolupráce s městskými službami a systémy sociální péče usnadňuje rozvoj léčivých zahrad ve veřejných prostranstvích, čímž podporuje sociální začlenění a přístup k zeleným plochám pro zranitelné skupiny.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Všichni pracovníci v oblasti sociálních a zdravotnických služeb potřebují soubor základních dovedností, které jim umožní poskytovat bezpečnou, účinnou a soucitnou péči. Tyto dovednosti lze rozdělit na technické a měkké dovednosti:

Technické dovednosti

- Základní zdravotní péče: podpora osobní hygieny, mobility, výživy a podávání předepsaných léků.
- Znalosti v oblasti geriatry a zdravotního postižení: porozumění specifickým potřebám starších dospělých a osob s funkčními odlišnostmi.
- Prevence rizik a první pomoc: reakce na nouzové situace, pády nebo jiné kritické situace.
- Podpora při činnostech běžného života: pomoc s rutinními činnostmi, které podporují autonomii a nezávislost.
- Využití nástrojů a technik v oblasti sociálních a zdravotních služeb: implementace individuálních plánů péče, protokolů a záznamů o pokroku.

Soft skills

- Empatie a aktivní naslouchání: porozumění emocím a potřebám, spolu s pozorovacími schopnostmi k rozpoznání fyzických, kognitivních nebo emocionálních změn.
- Interdisciplinární týmová práce: spolupráce s lékaři, sestrami, ergoterapeuty, psychology nebo zahradníky.
- Zvládání emocí a odolnost: zvládání stresu a výzev spojených s poskytováním péče.

Kromě základních dovedností mohou pracovníci v sociálně-zdravotní oblasti rozšířit své kompetence o nástroje a přístupy, které pomáhají pacientům znovu získat nezávislost a zlepšit jejich sociální a duševní pohodu. To odráží novější trend holistického přístupu ke zdraví:

- Podpora aktivního stárnutí: vytváření sociálních, kulturních a stimulujících aktivit.
- Nefarmakologické terapie: jako je kognitivní stimulace, muzikoterapie nebo aktivity v přírodě.

V případě terapií založených na přírodě, jako jsou léčivé zahrady, musí pracovníci pro jejich správné uplatnění rozumět teorii, která za nimi stojí: *Jak fungují? Jak se tyto prostory využívají? Jaká je metoda?* A při přímé práci s léčivými zahradami by pracovníci v oblasti sociálního a zdravotního péče měli mít alespoň základní znalosti o zahradnictví, botanice, technikách smyslové stimulace a přizpůsobování zahradních činností různým schopnostem.

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ITÁLII

Léčivé zahrady se v institucionálním prostředí stávají stále běžnějšími, což vede k rostoucí potřebě, aby odborníci v oblasti sociální péče a zdravotnictví rozuměli tomu, jak je

efektivně využívat. Některé instituce, jako jsou ty výše zmíněné, investují do školení personálu nebo zaměstnávají odborníky s odbornými znalostmi v oblasti terapií založených na přírodě. Jiné instituce však mají zahrady, ale neposkytují adekvátní školení, čímž přicházejí o významnou příležitost ke zlepšení pohody svých klientů.

Nemocnice a rehabilitační oddělení

V nemocnicích jsou léčivé zahrady obvykle navrženy jako vnitřní nádvoří nebo střešní zahrady propojené s klinickými odděleními. Slouží jako prostory pro odpočinek a uvolnění pro pacienty, rodiny a personál a jsou často vybaveny chodníky, rampami, různými povrchy a posezeními na podporu motorické rehabilitace a emoční regulace.

Literatura uvádí snížení stresu a úzkosti, zlepšení vnímání bolesti, lepší dodržování léčby a vyšší spokojenost mezi pacienty a zdravotnickými pracovníky.

Mezi **relevantní příklady** patří:

- Nemocnice Niguarda (Milán): léčivá zahrada přístupná z několika oddělení, využívaná pro psychologickou podporu onkologických pacientů, odpočinek personálu a fyzioterapii venku.
- Dětská nemocnice Meyer (Florence): dětská léčebná zahrada kombinující hru, smyslové stezky a venkovní výuku s cílem snížit úzkost a podpořit rodiny.
- Nemocnice Sant'Orsola (Boloňa): dětská zahrada se smyslovými a herními prvky ke snížení úzkosti před zákrokem.
- Nemocnice v Udine: zahrada pro neurologickou rehabilitaci s různými povrchy a madly pro motorický trénink.

Domovy pro seniory, zařízení rezidenční péče a denní centra

Ve službách pro seniory jsou léčivé zahrady obvykle uzavřené a bezpečné, s okruhovými cestami, častými místy k sezení, stinnými místy a vyvýšenými záhony. „Zahrady paměti“ využívající známé rostliny a vůně podporují vzpomínky, smyslové vjemy, sociální interakci a trénink mobility, zejména u lidí s demencí.

Reprezentativní příklady:

- Denní centrum pro osoby s Alzheimerovou chorobou (Treviolo – Bergamo): léčivá zahrada s okruhovými cestami a vyvýšenými záhony, využívaná k vzpomínkám, smyslové stimulaci a lehké motorické aktivitě.
- Giardino della Felicità (Ferrara): zahrada navržená ve spolupráci s obyvateli a personálem, podporující skupinové aktivity, kognitivní stimulaci a emoční pohodu.

Centra pro osoby se zdravotním postižením a rehabilitaci

V centrech pro osoby s tělesným, mentálním nebo smyslovým postižením kladou zahrady důraz na přístupnost a multisenzorické zážitky. Využívají se k nácviku samostatnosti,

skupinovým aktivitám, rozvoji komunikačních dovedností a v některých případech i k předprofesionální přípravě v oblasti zahradnictví a péče o zeleň.

Školy a vzdělávací zařízení

Ve školách podporují léčivé nebo vylepšené školní zahrady emoční regulaci, smyslové odpočinky, inkluzi a zážitkové učení. Žákům se zdravotním postižením zahrady poskytují uklidňující prostředí s prvky „a“ a smysluplné podmínky pro pohyb, objevování a augmentativní a alternativní komunikaci.

STÁVAJÍCÍ SMĚRNICE

Jak již bylo zmíněno, **v Itálii v současné době neexistují žádné konkrétní pokyny pro terapii založenou na přírodě**. Na mezinárodní úrovni rovněž neexistuje žádný jednotný globální standard, ale literatura se shoduje na několika **společných referenčních bodech**.

Mezi klíčové příspěvky patří Design Guidelines for Healing Gardens in the General Hospital (Frontiers in Public Health, 2023), které navrhují metodu převodu důkazů z případových studií do návrhových pokynů pro všeobecné nemocnice se zaměřením na přístupnost, bezpečnost, pohodlí, soukromí, smyslovou stimulaci, orientaci a kontakt s přírodou. Podobně „Doporučení pro zavádění terapeutických zahrad ke zlepšení lidského blahobytu“ (Sustainability, MDPI) nabízejí mezioborová doporučení týkající se návrhu, správy, zapojení uživatelů a udržitelnosti v prostředí zdravotnictví, vzdělávání a komunit.

Síť Therapeutic Landscapes Network, ačkoli se nejedná o regulační pokyny, představuje důležitý referenční zdroj, který shromažďuje příklady léčivých zahrad v nemocnicích, domovech pro seniory a rehabilitačních centrech založené na důkazech (výhledy na zeleň, bezpečné cesty, výběr rostlin, řízení mikroklimatu, orientace atd.).

V přehledových člancích a akademických pokynech **se opakují zásady**, jako je ústřední role cílových uživatelů (pacientů, rodin, personálu), univerzální přístupnost, bezpečnost, pohodlí, soukromí, osobní kontrola a pečlivá rovnováha mezi smyslovou stimulací, sociální interakcí a klidnými prostory.

Celkově literatura zdůrazňuje, že **léčivé zahrady** by neměly být považovány za dekorativní prvky, ale za **nedílnou součást péče nebo vzdělávacích programů**. Musí být navrženy pro konkrétní skupiny uživatelů, spoléhat se na aktivní zapojení personálu do každodenního využívání a být podporovány provozními pokyny specifickými pro daný kontext (např. nemocnice, domovy pro seniory, školy, služby pro osoby se zdravotním postižením), spíše než jedinou abstraktní normou.

NÁVRHY A PŘÍLEŽITOSTI PRO TENTO SEKTOR

Pro tyto profesní profily v Itálii se jeví jako slibné zaměřit se jak na **počáteční školení**, tak na **celoživotní profesní rozvoj**. **Fondazione Enaip Lombardia v současné době vyvíjí iniciativy**

v obou oblastech se svým kvalifikovaným personálem a bude v tom pokračovat i po skončení projektu.

1. Počáteční vzdělávání (pro asistenty sociální péče – **ASA**, pracovníky sociální a zdravotní péče – **OSS**, specializované asistenty pro podporu samostatnosti a komunikace – **ASACOM**)

Do různých kvalifikačních cest **lze integrovat konkrétní moduly**:

- Do výukové jednotky „Techniky animace“ (pro OSS/ASA)
- Do výukové jednotky „Autonomie a komunikace“ (pro ASACOM)
- Stáže v rámci učebního plánu v zařízeních, která disponují léčivou zahradou

Během kvalifikace jim moduly a stáže umožňují rozvíjet dovednosti pro využívání zahrad k vzdělávacím, reaktivacím a smyslově-kognitivním aktivitám, zejména u starších dospělých.

Doporučený obsah:

- Úvod do léčivých zahrad a jejich terapeutického potenciálu
- Vzdělávací a reaktivací aktivity v zahradě
- Bezpečnost, dohled a doprovod
- Pozorování a dokumentace výsledků
- Spolupráce s zahradními terapeuty a odborníky na zelené prostory

Cílem je, aby pracovníci v sociální a zdravotní péči pochopili, jak dobře navržené a udržované zelené prostory přispívají k měřitelnému pocitu pohody a podporují smyslovou, kognitivní a emoční aktivitu u pacientů, zejména u starších dospělých.

2. Celoživotní učení (po získání kvalifikace)

Celoživotní učení lze strukturovat do **tří vzájemně se doplňujících směrů**:

- Moduly profesního rozvoje (zvyšování kvalifikace): tyto moduly, otevřené již kvalifikovaným odborníkům OSS, ASA a ASACOM, by mohly představit kompetence v oblasti zelené péče a obohatit stávající dovednosti. Mohou být nabízeny jak jako profesní rozvoje, tak jako motivační „odlehčovací“ kurzy zaměřené na zvýšení pohody a angažovanosti personálu.
- Celoživotní vzdělávání pro zařízení sociální a zdravotní péče: vzdělávací a profesní rozvojové programy pro všechny zaměstnance a vedoucí pracovníky v zařízeních sociální a zdravotní péče. Tyto programy by mohly být přizpůsobeny konkrétním rolím a pokrývat příslušné předpisy, plánování a postupy pro zřízení a správu léčivé zahrady, včetně návrhu, realizace a údržby. Mohly by se také zaměřit na vývoj a řízení aktivit zaměřených na uživatele pro terapeutické účely, strukturované rekreační aktivity, iniciativy v oblasti duševní pohody, společnou péči o zelené plochy, sociální interakci, snižování stresu a teambuilding v přírodě pro zaměstnance.

- Firemní sociální péče pro společnosti v jakémkoli odvětví: to by mohlo zahrnovat návrh, vytvoření a správu vnitřních nebo venkovních zahrad pro podporu duševní pohody na pracovišti v podnikovém prostředí, jako jsou odpočinkové zóny, zasedací místnosti a konferenční prostory. V závislosti na dané roli mohou činnosti zahrnovat školení o předpisech, plánování a postupech pro zřízení a správu zahrady pro podporu duševní pohody, jakož i realizaci a průběžnou údržbu. Tyto programy by také mohly podporovat využívání zahradních prostor k relaxaci a lehkému cvičení během přestávek, snižování stresu a vyhoření, teambuilding v přírodě, společnou péči o zelené plochy a pěstování bylinek a zeleniny v malém měřítku.

ŠPANĚLSKO

Pracovníci v oblasti sociálního zdraví jsou odborníci, kteří podporují osoby, které kvůli fyzickým, psychickým nebo sociálním problémům potřebují pomoc v každodenním životě. Jejich práce je holistická a kombinuje zdravotní péči se sociální podporou a pomocí při každodenních činnostech.

V rámci tohoto oboru existují různé profily. Někteří se zaměřují především na péči o osobu, pomoc s každodenními rutínami, mobilitou, hygienou, stravováním atd. Jiní se snaží zlepšit pohodu jednotlivce prostřednictvím různých typů terapie.

Ústřední roli v tomto odvětví hrají **ergoterapeuti**. Jsou to odborníci s vysokoškolským vzděláním specializující se na rehabilitaci, kteří pomáhají lidem znovu získat nezávislost v každodenních činnostech. Jejich cílem je zlepšit samostatnost a kvalitu života a pomáhat jednotlivcům překonávat fyzické, kognitivní nebo sociální bariéry.

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Pracovníci v sociálně-zdravotní oblasti obvykle pracují s lidmi se speciálními potřebami. Ve Španělsku patří mezi **nejčastější pracoviště**:

- Domovy pro seniory a denní stacionáře pro seniory
- Nemocnice a zdravotní střediska
- Služby domácí péče
- Centra pro osoby se zdravotním postižením
- Školy speciálního vzdělávání

Tito odborníci pracují v rámci multidisciplinárních týmů a spolupracují s lékaři, sestrami, fyzioterapeuty, ergoterapeuty, psychiatry/psychology a sociálními pracovníky. V závislosti na zařízení mohou také spolupracovat s podpůrným personálem, jako jsou kuchaři, uklízečky, kadeřníci a administrativní pracovníci.

Týmy pracují koordinovaně, aby posoudily potřeby každého člověka a stanovily společné cíle péče. Používají nástroje, jako jsou personalizované plány péče a života nebo plány péče, a

pořádají pravidelné schůzky, na nichž hodnotí pokrok a zavádějí opatření k zajištění vysoce kvalitní péče.

V současné době **není terapie založená na přírodě ve Španělsku široce praktikována**. Ačkoli jsou venkovní zelené plochy v zařízeních, jako jsou domovy pro seniory, běžné, jsou často ploché, jednoduché a nedostatečně využívané, přičemž pacienti obvykle chodí ven pouze na procházky. Z tohoto důvodu **by bylo velmi prospěšné, kdyby odborníci v oblasti sociálních a zdravotních služeb spolupracovali s provozovateli zahrad a zahradními terapeuty**. Taková spolupráce by mohla pomoci **efektivněji integrovat zelené plochy do péče o pacienty**, například prostřednictvím sezení zahradní terapie nebo aktivit smyslové stimulace.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Všichni pracovníci v oblasti sociálních a zdravotních služeb potřebují soubor základních dovedností, které jim umožní poskytovat bezpečnou, účinnou a soucitnou péči. Tyto dovednosti lze rozdělit na technické a měkké dovednosti:

Technické dovednosti:

- Základní zdravotní péče: pomoc s osobní hygienou, mobilitou, výživou a podáváním předepsaných léků.
- Znalosti v oblasti geriatrie a zdravotního postižení: porozumění specifickým potřebám starších dospělých a osob s funkčními odlišnostmi.
- Prevence rizik a první pomoc: reakce na nouzové situace, pády nebo jiné kritické situace.
- Podpora při činnostech běžného života (ADL): pomoc s každodenními činnostmi, které podporují samostatnost a nezávislost.
- Využití nástrojů a technik v oblasti sociálních a zdravotních služeb: implementace individuálních plánů péče, protokolů a záznamů o pokroku.

Soft skills:

- Empatie a aktivní naslouchání: porozumění emocím a potřebám spolu s pozorovacími schopnostmi k rozpoznání fyzických, kognitivních nebo emocionálních změn.
- Interdisciplinární týmová práce: efektivní spolupráce s lékaři, sestrami, ergoterapeuty, psychology a zahradníky.
- Zvládání emocí a odolnost: zvládání stresu a výzev spojených s poskytováním péče.

Kromě těchto základů mohou pracovníci v sociálně-zdravotní oblasti rozšiřovat své kompetence s cílem podporovat nezávislost a celkovou pohodu pacientů, což odráží trend směřující k holistické péči:

- Podpora aktivního stárnutí: organizování společenských, kulturních a stimulujících aktivit.

- Nefarmakologické terapie: včetně kognitivní stimulace, muzikoterapie a aktivit v přírodě.

V případě terapií založených na přírodě, jako jsou léčivé zahrady, musí pracovníci rozumět základní teorii: jak tyto terapie fungují, jak se prostory využívají a jaké metody se používají. Při přímé práci v léčivých zahradách by pracovníci v oblasti sociálního zdraví měli mít alespoň základní znalosti o:

- Zahradnictví
- botanice
- Technikách smyslové stimulace
- Přizpůsobení zahradních prací různým schopnostem

OSVĚDČENÉ POSTUPY VE ŠPANĚLSKU

Jak již bylo zmíněno výše, existuje již několik **vzdělávacích kurzů, do kterých se mohou pracovníci v oblasti sociálních a zdravotních služeb zapsat, aby si osvojili dovednosti potřebné k provádění zahradní terapie. Některé instituce navíc začaly zavádět léčivé zahrady, což s sebou nese jasnou potřebu, aby personál rozuměl tomu, jak lze tyto prostory efektivně využívat.** V některých případech instituce poskytují školení pro svůj personál nebo si najímají odborníky, kteří již mají výcvik v terapiích založených na přírodě.

Jiné instituce však mají zahrady, ale neinvestují do vzdělávání svého personálu, což vede k významné ztrátě příležitosti maximalizovat terapeutické přínosy pro své klienty.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A NÁVRHY

Jak již bylo zmíněno, ve Španělsku neexistují žádné pokyny pro terapii založenou na přírodě. Uznání a definice profilu zahradní terapeutky by pro tuto oblast byly velmi prospěšné.

ČESKÁ REPUBLIKA

Pracovníci ve zdravotnictví a sociální péči v České republice pomáhají jednotlivcům vyrovnat se s nepříznivými sociálními situacemi souvisejícími s nemocí, zdravotním postižením, stářím nebo osamělostí. **Poskytují komplexní podporu, která kombinuje sociální, zdravotní a právní poradenství, pomáhají klientům orientovat se v systému sociálních a zdravotních služeb a koordinují nezbytnou pomoc.**

Konkrétně zdravotničtí a sociální pracovníci:

- Poskytují sociální a zdravotní poradenství: radí pacientům a jejich rodinám v sociálních a právních otázkách souvisejících se zdravotním stavem.
- Řeší sociální problémy: pomáhají klientům překonávat problémy, jako je ztráta soběstačnosti, sociální izolace nebo nedostatek sociální podpory.

- Zajišťují přístup ke službám: pomáhají propuštěným pacientům zajistit následnou péči, včetně ošetrovatelské péče, domácí péče, pobytu v domovech pro seniory, hospicové péče nebo rehabilitačních zařízeních.
- Spolupracují s institucemi: koordinují spolupráci s dalšími odborníky, úřady, soudy a institucemi, aby zajistili co nejlepší výsledky pro pacienta.
- Provádění sociálních šetření: prostřednictvím návštěv v domácnostech klientů posuzují jejich potřeby a navrhují a realizují psychosociální intervence nebo jiná podpůrná opatření.
- Podporují prevenci: proaktivně identifikují ohrožené osoby, zejména seniory a děti, a provádějí zdravotní a sociální screeniny.
- Podporují sociální integraci: pomáhají klientům při opětovném začlenění do společnosti prostřednictvím aktivačních programů nebo sociálně-terapeutických aktivit.

Celkově hrají zdravotní a sociální pracovníci ústřední roli při propojování zdravotní péče, sociálních služeb a komunitní podpory a zajišťují, aby zranitelné osoby dostávaly komplexní a koordinovanou péči.

SÍŤ ODBORNÍKŮ

Zdravotní a sociální pracovníci v České republice jsou zaměstnáni v nejrůznějších zařízeních, včetně zdravotnických zařízení, sociálních služeb, státních úřadů a neziskových organizací. Jejich práce často propojuje tyto sektory, například v nemocnicích, kde pomáhají pacientům řešit jak zdravotní, tak sociální potřeby.

Kde pracují:

- Zdravotnická zařízení: nemocnice, ambulantní kliniky, služby domácí péče a hospice.
- Sociální služby: domovy pro seniory, pečovatelské služby, azylové domy, dětské domovy a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, krizová centra a další instituce sociální péče.
- Úřady a státní správa: obecní a městské úřady, odbory sociálních věcí, úřady práce, správa sociálního zabezpečení, Oddělení sociální a právní ochrany dětí (OSPOD) a sociální kurátoři.
- Neziskové organizace: občanská sdružení, neziskové společnosti, nadace, církevní organizace a poradenská centra (např. občanská poradenská centra).

Klienti a spolupracovníci:

Pracovníci ve zdravotnictví a sociální péči poskytují služby širokému spektru klientů, včetně osob, které potřebují zdravotní nebo sociální péči, jakož i jejich rodin a blízkých, kteří jsou součástí procesu péče.

Spolupracují s širokou sítí subjektů, od samotných klientů až po veřejné a státní orgány, jako jsou soudy, policie a úřady práce. Kromě toho úzce spolupracují se zdravotnickými a sociálními zařízeními, včetně nemocnic, hospiců a agentur domácí péče, jakož i se zdravotními pojišťovnami a různými neziskovými organizacemi.

Mezi klíčové spolupracovníky patří:

- Zdravotníci: nemocnice a další zdravotnická zařízení, ambulantní lékaři, zdravotní pojišťovny, agentury domácí péče a hospice.
- Sociální služby a péče: úřady práce, obecní a městské sociální odbory, domovy pro seniory, pečovatelské služby, azylové domy a ubytovny.

Celkově působí zdravotníci a sociální pracovníci jako ústřední spojovací článek mezi klienty, rodinami, poskytovateli zdravotní péče, sociálními službami, státními orgány a neziskovými organizacemi a zajišťují koordinovanou a komplexní podporu pro osoby v nouzi.

KOMPETENCE A DOVEDNOSTI

Mezi kompetence a dovednosti potřebné pro práci v této oblasti patří:

- Znalosti sociální práce a terapeutické dovednosti: obeznámenost s principy sociální péče, technikami ergoterapie a metodami podpory osob s fyzickými, kognitivními nebo sociálními obtížemi. Schopnost plánovat a provádět smysluplné aktivity, které podporují pohodu, začlenění a sociální interakci.
- Psychologické schopnosti: dovednosti v porozumění lidskému chování, emocionálním potřebám a skupinové dynamice. Schopnost navazovat důvěryhodné vztahy, motivovat účastníky a přizpůsobovat aktivity individuálním schopnostem a potřebám. Povědomí o otázkách duševního zdraví a schopnost poskytovat empatickou podporu.
- Znalosti zahradnictví a základní botaniky: porozumění biologii rostlin, pěstování, sezónním cyklům a správě zahrady. Schopnost vybírat a pečovat o rostliny vhodné pro terapeutické a sociální účely. Tyto znalosti nabývají na významu s rostoucím uznáním zahradních terapií a s tím, jak se léčivé zahrady stávají běžnějšími ve zdravotnických zařízeních. Jsou také úzce spojeny s profesí zahradního terapeuta, která, jak již bylo zmíněno, není v zemi dosud oficiálně uznána.
- Soft skills: efektivní komunikace, týmová práce, schopnost pozorování a hodnocení a schopnost reflektovat a vyhodnocovat výsledky terapeutických aktivit.

OSVĚDČENÉ POSTUPY V ČESKÉ REPUBLICCE

Pokud jde o osvědčené postupy v této oblasti, lze odkázat na to, co bylo uvedeno výše u ostatních profesních rolí.

STÁVAJÍCÍ POKYNY A NÁVRHY

V současné době **neexistují žádné zavedené pokyny pro terapii založenou na přírodě**. Bylo by proto velmi prospěšné **posílit vzdělávání a podporovat užší spolupráci** mezi obory zeleně/zahradnictví a zdravotnictvím, včetně sociálně-vzdělávacích a sociálně-zdravotních služeb.

30HODINOVÝ MODUL PRO ZEMĚDĚLSKÉ TECHNIKY (FONDAZIONE ENAIP LOMBARDIA)

Úvod

Vývoj a návrh **30hodinového vzdělávacího modulu** je výsledkem práce, kterou Enaip Lombardia vykonala v průběhu celého projektu, a navazuje na různé plánované aktivity. Mezi nimi hrály při utváření modulu klíčovou roli aktivity zaměřené na sdílení zkušeností (výměna osvědčených postupů, reflexe a online setkání mezi partnery), výměnné návštěvy a workshopy.

Zejména workshopy poskytly příležitost k **aktivní spolupráci mezi lektory z center Enaip v Monticello Brianza a Busto Arsizio**, dvou lokalitách, kde se konají kurzy pro zemědělské operátory/techniky. Tyto momenty výměny umožnily navrhnout dynamický, zážitkový modul přizpůsobený potřebám studentů, kteří se ho později zúčastní.

Na základě všech těchto podnětů byl modul podrobněji doladěn technickým lektorem z centra v Monticello Brianza, agronomem Dr. Marcem Bernavou, který rovněž vedl a realizoval pilotní fázi.

Modul byl testován ve třídě čtvrtého ročníku **kurzu zemědělského technika (úroveň EQF 4) v centru Enaip v Monticello Brianza, a to od 29. ledna do 13. února 2026**. Pilotního projektu se zúčastnili čtyři školitelé a jeden pedagog. Tři ze školitelů se specializovali na technické předměty, zatímco jeden se podílel na úvodní fázi a na více průřezových aspektech modulu.

Zúčastnilo se celkem **12 studentů**, z nichž 11 absolvovalo více než 75 % realizovaných výukových hodin. Příslušné výkazy docházky jsou přiloženy²⁰.

Cílem modulu bylo zavést do učebních osnov koncept léčivých zahrad, se zvláštním důrazem na vztah mezi zelenými plochami a duševní pohodou. S ohledem na konkrétní cílovou skupinu, kterou tvořili studenti ve věku 17–18 let zapsaní do čtvrtého ročníku odborného vzdělávacího programu vedoucího k získání odborného diplomu zemědělského technika, byla témata týkající se terapeutické hodnoty zelených ploch a různých forem zranitelnosti potenciálních uživatelů léčivé zahrady představena prostřednictvím teoretického rámce, na který navázaly praktické laboratorní aktivity s velkým důrazem na praktickou stránku a které byly nakonec upevněny diskusemi ve třídě shrnujícími klíčové výsledky a základní pojmy.

Tento přístup byl zvolen s cílem podpořit změnu perspektivy u studentů: **od vnímání zelených ploch jako čistě estetických prvků k jejich chápání jako funkčních prostředí navržených se specifickými vlastnostmi v závislosti na potřebách jejich uživatelů.**

Modul se navíc zaměřil spíše na zdokonalení a specializaci stávajících profesních profilů než na vytváření nových, a to na základě kompetencí již uznaných regionem Lombardie v rámci vzdělávacího programu, v němž byl modul realizován.

Mezi **hlavní zásady**, které podpořily vývoj a pilotní realizaci modulu, je třeba zdůraznit následující:

1. Zkušenostní/deduktivní přístup: byl přijat zkušenostní model, vycházející z vlastních zkušeností studentů a umožňující jim konkrétně prozkoumat charakteristiky a potřeby uživatelů léčivých zahrad. Důraz byl kladen hlavně na cílové skupiny různých věkových kategorií, zatímco témata týkající se zdravotního postižení byla řešena hlavně prostřednictvím příkladů a praktických aktivit. K tomuto rozhodnutí došlo po pozorování pozitivní reakce třídy a její úrovně zralosti při prvním seznámení s těmito tématy, zejména s ohledem na to, že někteří studenti ve skupině sami vykazují zranitelnost. Metodiky přijaté v rámci tohoto přístupu zahrnovaly brainstormingové sezení, skupinovou práci a praktické zážitkové workshopy, které nahradily původně plánované aktivity založené na hrách. K této úpravě došlo v reakci na vysokou míru zapojení studentů, přičemž bylo zajištěno, že laboratorní složka nebyla ani oslabena, ani zjednodušena.
2. Vedený přístup: studentům byla poskytnuta řada konkrétních příkladů, jak pozitivních (co dělat), tak negativních (co nedělat), s cílem podpořit jejich pochopení nového pohledu na zelené prostory, kde je uživatel léčivé zahrady v centru zážitku. Tento přístup se snaží zvýšit povědomí studentů o zelených prostorech jako o prostředích navržených k podpoře blahobytu uživatelů.

²⁰ Je třeba poznamenat, že čtyři studenti, kteří byli během některých lekcí nepřítomni, si 16. února 2026 nahradili zmeškané hodiny společně s lektorem zodpovědným za pilotní projekt, Marco Bernavou. Přiložen je také výkaz práce za tento den.

3. Cirkulární přístup: aby byl modul smysluplný a v souladu s technickým vzdělávacím programem týkajícím se zelených ploch, byl strukturován pomocí cirkulárního přístupu:
- vychází ze současného pohledu studentů;
 - podporou nových úvah;
 - uplatnění těchto poznatků k přetvoření jejich chápání zelených ploch.

To vše podporuje změnu perspektivy: od „využívání zelených ploch“ k „prožívání zelených ploch“.

Modul, který byl původně koncipován jako interdisciplinární celek zahrnující i netechnické předměty, se nakonec zaměřil na technické a odborné disciplíny, aby bylo možné získat jasnou a přímou zpětnou vazbu jak k obsahu, tak k metodikám. Možnost rozšíření spektra zahrnutých předmětů však není v budoucích verzích vyloučena.

Struktura modulu

Modul byl organizován do tematických dopoledních bloků věnovaných danému tématu (**6 dní po 5 hodinách**) a měl následující strukturu:

NÁZEV	TEORETICKÝ OBSAH HODIN	LABORATORNÍ HODINY	CELKOVÝ HODIN	POČET
MOD. 1: ÚVOD DO LÉČIVÝCH ZAHRAD	2	4	6	
MOD. 2: NÁVRH LÉČIVÉ ZÁHRADY	5	4	9	
MOD. 3: REALIZACE PROJEKTU LÉČIVÉ ZÁHRADY	2	3	5	
MOD. 4: ÚDRŽBA LÉČIVÉ ZÁHRADY	4	6	10	
CELKOVÝ POČET HODIN	13	17	30	

Na konci 30hodinového modulu byl účastníkům předložen **anonymní dotazník**²¹ s cílem posoudit:

- osvojení klíčových pojmů nezbytných pro výkon zemědělského povolání souvisejícího s léčivými zahradami;
- rozvoj povědomí o ústřední roli cílových uživatelů v léčivé zahradě;

²¹ Dotazník a odpovědi jsou přiloženy.

- účinnost a celkové hodnocení použité metodiky;
- časový rozvrh, probranou látku a rovnováhu mezi teoretickými lekci a praktickými aktivitami.

MODUL 1: ÚVOD DO LÉČIVÝCH ZAHRAD

Kompetence

- Spolupracovat na návrhu zelených ploch, parků a zahrad na základě charakteristik daného místa a potřeb klienta.

Cíle

- Vycházet z povědomí o vztahu mezi blahobytem a přírodou z profesionálního hlediska a rozvíjet novou a uvědomělejší vizi zelených ploch, včetně léčivých zahrad a terapeutického zahradnictví;
- Identifikovat a porozumět různým typům uživatelů (cílových skupin), kteří mohou mít prospěch ze zelených ploch (prostřednictvím deduktivního a zkušenostního metodického přístupu);
- Seznámit se s různými profesními rolmi, které se podílejí na navrhování, realizaci, údržbě a správě léčivých zahrad, a naučit se řídit vztahy a komunikaci s těmito odborníky.

Témata a obsah

1. Léčivé zahrady

- 1.1. Brainstorming na téma významu pojmů „zahrada“ a „pohoda“: kontakt s přírodou jako zdroj pohody;
- 1.2. Aktivní a pasivní pohoda: řízení terapeutického rozměru zelených ploch v závislosti na autonomii cílové skupiny;
- 1.3. Fyzické a psychické blaho: odlišný pohled na zelené plochy a funkční prostory.

2. Uživatelé léčivých zahrad (cíloví uživatelé)

- 2.1. Identifikace cílových skupin na základě kontextu, nikoli pouze na základě patologií;
- 2.2. Možné cílové skupiny/kontexty a představení/definice jejich charakteristik (školy, veřejné prostory, sociální a zdravotnická zařízení).

3. Profesní profily v léčivých zahradách

- 3.1. Profesní profily a jejich interakce během fází návrhu, realizace a údržby léčivých zahrad (architekti, agronomové, designéři, technici, provozovatelé);

- 3.2. Odborníci, kteří přímo pracují s cílovými uživateli (zdravotničtí asistenti, učitelé, pedagogové, psychologové atd.);
- 3.3. Důležitost týmové práce a efektivní komunikace;
- 3.4. Techniky efektivní komunikace jak s cílovými uživateli, tak s odborníky;
- 3.5. Techniky aktivního naslouchání s odbornými pracovníky (např. interpretace předpisů jako vyjádření potřeb uživatelů a význam jejich dodržování, jak je sděluje designér).

Témata a související workshopy

- **„Pradávný člověk“:** biologická teorie vlivu zelené barvy na lidskou psychologii a podvědomí; hodnota půdy v rámci zemědělské kultury, z níž pocházíme.
- **Pohoda:** následování rytmu přírody (nejen v pracovních činnostech) přináší pohodu a podporuje pocit rovnováhy.
 - **Workshop „pohoda“:** studenti se často rozhodnou studovat v zeleném sektoru, protože říkají, že se „venku cítí dobře“. Vycházejíce z této motivace je navržena reflexe o tom, jak různé cílové skupiny mohou hledat různé formy pohody prostřednictvím kontaktu se zelenými prostory. Prostřednictvím brainstormingu jsou studenti vyzváni, aby spojili různé skupiny uživatelů s jejich možnými interpretacemi pocitu pohody souvisejícího se zeleným prostředím. Zdůrazňuje se, že pocit pohody vyvolaný zelenými prostory může mít mnoho podob a v některých případech může spočívat jednoduše v „pobytu v zeleném prostředí“, aniž by bylo nutné provádět konkrétní činnosti.

Obrázek1 : Studenti během aktivity

- **„Čas“ workshopu:** sledování cesty semene od klíčení přes růst až po plodnost, případně jeho neúspěch v důsledku nedostatečného času nebo nevhodných podmínek prostředí, pomáhá studentům pochopit podstatu života a přirozené rytmy, které charakterizují zemědělství. *(Tento workshop se neuskutečnil)*
- **Příroda je společenská:** neklade otázky ani nesoudí a je ze své podstaty terapeutická.
 - **Workshop „Prožívání zelených prostorů“:** studenti jsou vedeni do přírodní oblasti, ideálně do lesního prostoru, kde mají čas v tichosti „vnímat“ okolní prostředí (během pilotního projektu se tato aktivita konala ve starobylém lese Villa Greppi). Poté si mohou vybrat, jak tento prostor prožijí: zůstat sedět a prozkoumat pocit klidu, nebo se procházet a zapojit se do něj dynamičtěji. Ve druhé fázi jsou studenti přivedeni do upravené zelené plochy, ideálně do okrasné zahrady (během pilotního projektu to byla italská zahrada ve Villa Greppi), a jsou opět vyzváni, aby naslouchali a pozorovali své vlastní vjemy. Cílem je porovnat dva typy zelených prostorů, přírodní a antropizované, které pouhým svým využitím vyvolávají různé formy pohody. Tím se zavádí pojem „navržená zahrada“, vytvořená nejen pro estetické účely, ale také pro podporu pohody konkrétních cílových skupin uživatelů.

Aktivita končí společnou reflexí rozdílů mezi přírodními a navrženými zelenými prostory a touhou znovu se spojit s pocitem pohody, který mohou přírodní prostředí nabídnout, a to i pouhým trávením času v nich bez jakékoli činnosti.

Tento workshop bude také sloužit jako závěrečná aktivita celého modulu a podnítí závěrečnou diskusi o roli zelených ploch a různých způsobech, jak mohou podporovat pohodu.

- **Péče:** péče o životní prostředí znamená péči o lidi a naopak.
 - **Workshop „Cílové skupiny“:** studenti vytvářejí pracovní listy věnované různým cílovým uživatelům (např. dětem, dospívajícím, dospělým, seniorům, osobám s fyzickými nebo psychickými zranitelnostmi) a identifikují jejich hlavní charakteristiky. Tyto listy budou sloužit jako reference v následujících workshopech.

V první fázi se zaměřujeme na věkové skupiny, aniž bychom se zpočátku zabývali zdravotním postižením. Studenti jsou rozděleni do skupin nebo dvojic a každé skupině je přidělen věkový rozsah (0–5 let, 6–11 let, dospívající, dospělí, senioři). Na základě tohoto zadání studenti charakterizují cílovou skupinu tím, že uvažují o možných potřebách, způsobech interakce se zelenými prostory a souvisejících požadavcích na pohodu.

0 - 3 ANNI

BISOGNI:

- RELAZIONI
- STARE IN COMPAGNIA
- CONDIVIDERE PASSIONI
- RINSCIARE AD ACCEDERE IN QUALSIASI CANTINA DEL PARCO
- FARE RITROVARE E MOZIONI POSITIVE
- DIVERTERSI
- ESSERE SPENSIERATI
- STARE BENE
- GIOCHI DA Tavolo
- LEGGERE

CARATTERISTICHE:

- SEDA ROTELLE
- MAL DI SCHIENA
- NON RUSCIRIA A MUOVERSI BENE
- STANCHEZZA
- FRANGIBILITÀ
- MANUALITÀ
- REZILLI
- ATTIVI
- VAGLIA DI FINE

- INCONSAPPEZZA (MANCATA PERCEZIONE DEI PERICOLI)
- IMPERTINENZA
- VIGILIA DI SOFFIRE
- POCA MANUALITÀ
- POCA CAPACITÀ INTELLETTIVA
- DIFFICOLTÀ NA RESCONE ARDITE

Obrázek2 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

MODUL 2: NÁVRH LÉČIVÉ ZÁHRADY

Kompetence

- Spolupracovat na návrhu zelených ploch, parků a zahrad na základě charakteristik daného místa a potřeb klienta.
- Podílet se na pěstování stromů, bylin a zahradnických a květinářských rostlin při dodržování specifických norem týkajících se bezpečnosti spotřebitelů a ekologické rovnováhy.

Cíle

- S cílem přispět k procesu navrhování, spíše než jej zcela realizovat, porozumět základním technickým prvkům, aby bylo možné přehodnotit koncepci funkčních prostor a požadavky na návrh související s potřebami cílových uživatelů.

Témata a obsah

1. **Historie zahrad:** reakce na potřeby v různých historických obdobích.
2. **Individuální návrh:** zaměřený nejen na estetiku nebo produkci, ale také na promítnutí potřeb cílových uživatelů do funkčních oblastí.
3. **Návrh vycházející z člověka (cíle):** existující příklady toho, co *dělat* a co *nedělat*
 - 3.1. Funkční zóny a komunikace mezi nimi;
 - 3.2. Výběr druhů rostlin;
 - 3.3. Výběr materiálů.
4. **Průzkum lokality z ekologického hlediska** s cílem usnadnit předání léčivé zahrady
 - a. Zaměření na přírodní potenciál spíše než na antropocentrickou vizi;
 - b. Recyklace materiálů jako propojení s urbanizovaným prostředím.
5. **Návrhová rozhodnutí založená na předání prostoru cílovému publiku a doprovodným odborníkům:** údržba se tak stává „péčí“ a záměrnou volbou v návrhu.

Témata a související workshopy

- **Workshop „Otevřený design“:** s cílem stimulovat psychologické vnímání zelených prostorů jsou studenti vyzváni, aby se vžili do role konkrétního cílového uživatele. Každý student dočasně zažívá omezení v konkrétní schopnosti, čímž se zavádí pojem fyzických a kognitivních výzev namísto pojmu postižení, s cílem podpořit empatičtější porozumění různým způsobům, jakými lze prostory vnímat.

Prostřednictvím této aktivity studenti aktivně testují prostor, kde by mohlo dojít k designovému zásahu, a praktickým a intuitivním způsobem identifikují potenciální designové potřeby související s konkrétní cílovou skupinou.

Během pilotního projektu začal tento workshop aktivitou prováděnou ve dvojicích, zaměřenou na fyzickou zranitelnost. Jednomu studentovi byly zavázány oči, aby simuloval stav omezeného zraku, zatímco druhý převzal roli průvodce (pečovatele). Poté

si role vyměnili. Studenti se pohybovali v rámci vymezené, rovné plochy Villa Greppi a později sdíleli své pocity a potíže, které zažili. Na základě těchto pozorování identifikovali kritické aspekty prostoru ve vztahu k potřebám jak uživatele, tak doprovázející osoby. Druhá část aktivity se zaměřila na kognitivní omezení. Studenti dostali pokyny k provedení jednoduchých úkolů ve stejné části parku, ale tyto pokyny jim byly sděleny ve španělštině. To jim umožnilo přímo zažít obtížnost porozumění a provedení pokynů. Aktivita se stala příležitostí k představení a reflexi skupin uživatelů se specifickými kognitivními nebo komunikačními výzvami.

Obrázek3 : fotografie studentů během workshopu

- **Workshop „Aktivní naslouchání“:** odborník představí danou cílovou skupinu charakterizovanou fyzickými nebo kognitivními omezeními, nastíní její obecné charakteristiky a představí konkrétní místo určené pro potenciální designový zásah. Studenti jsou vyzváni, aby kladli otázky a žádali odborníka na danou problematiku o další podrobnosti a informace o konkrétních potřebách s cílem získat jasnější představu o oblasti zásahu ve vztahu k požadavkům cílové skupiny. Tato fáze podporuje interdisciplinární přístup a pomáhá umístit cílovou skupinu do centra designového procesu, čímž rozvíjí schopnost studentů analyzovat skutečné potřeby předtím, než začnou navrhovat možná řešení.

Během pilotního projektu byl workshop realizován následovně: ve spolupráci s pedagogem podporujícím vzdělávací dráhu byly studentům představeny hlavní charakteristiky a potřeby osob se zrakovým postižením. Na základě zkušeností z workshopu „Open Design“ se studenti poté zapojili do diskuse s pedagogem a sdíleli postřehy, které vyplynuly z předchozí aktivity.

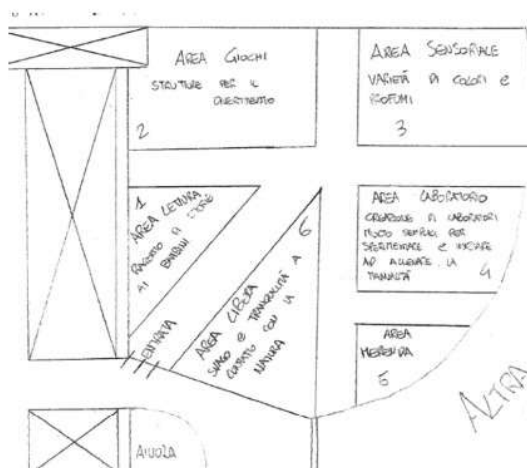
Díky této výměně byli studenti schopni přesněji definovat charakteristiky, potřeby a aspekty návrhu související s cílovou skupinou. Tyto prvky se poté staly klíčovými referenčními body v následujících fázích navrhování, realizace a údržby funkčního a inkluzivního zeleného prostoru.

- **Workshop „Cíl – Prostor – Funkční oblasti“:** na základě konkrétní cílové skupiny jsou studenti požádáni, aby ji umístili do určitého typu zeleného prostoru a tento prostor rozdělili na funkční zóny na základě charakteristik a potřeb cílové skupiny, přičemž zdůvodní své návrhářské volby.

Aktivita poté pokračuje ve skupinách, přičemž se zachovávají dříve přidělené cílové skupiny. Studenti pracují na stejné oblasti, která byla analyzována během hodiny o designu (zelená plocha za učebnami). Každá skupina má za úkol identifikovat a znázornit, také graficky, různé funkční oblasti a způsoby, jak jsou propojeny, s přihlédnutím k potřebám a specifickým rysům vybrané cílové skupiny.

0 - 3 ANNI

Obrázek4 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

- **Workshop „Cíl – Funkční zóna – Rostliny a materiály“:** aktivita pokračuje ve skupinách, přičemž se zachovávají dříve přidělené cíle. Každá skupina si vybere jednu z dříve definovaných funkčních zón a určí nejvhodnější druhy rostlin a materiály pro návrh dané oblasti, přičemž zohlední potřeby a specifické rysy dané cílové skupiny. Všechny návrhářské volby musí být jasně odůvodněny.

Na podporu aktivity je studentům poskytnut referenční seznam rostlin a materiálů, z nichž každý má odlišné vlastnosti. Tento seznam slouží spíše jako vodítko a podnět k designovému myšlení než jako omezení: studenti jsou vybízeni k navrhování alternativních řešení, pokud jsou řádně odůvodněna.

ZONA RELAX:
 PAVIMENTAZIONE IN PRIMO
 PANCAHE IN LEGNO CON CUSCINI, FONTANELLA
 AIUOLE:
 ORZOMBE
 TULIPANI
 NAJACISI
 SALVIA
 ROSEMARINO
 VIOLE (FIORIRE TRA UNA PANCA E L'ALTRA)
 LA SCELTA DI QUESTE PIANTE È STATE PER I
 COLORI SGARBIATI E UNA GENERAZIONE DI VIVITA E
 PIU' OLO STESSO TERZO
 PIANTE:
 ACCED. GIAPPONESE, PER UNA "BARRIERA" DIFFERENTE
 MINORI, PER IL CUORE PIANTE IN FIORITURA
 ILIQUIDAMBERG: PREPOSTI PER CREARE UNA NEZZA LIBERA

PIANTE PER ZONE VERDI

TIGLI
 SIEPE DI FORMIA
 FORSTIZIA
 ZONA VERDE → AIUOLA DI ROSE
 QUERCIA IN AREA RELAX

Obrázek5 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

- **Příklady designu vztahující se k propojení zeleně a pohody**
 - Sociální zemědělství (např. projekty v Kampánii na pozemcích zabavených organizovanému zločinu)
 - Věžnice Bollate: produkce v rostlinné školce
 - Odkaz na zkušenosti ze severských zemí, kde mohou lékaři předepisovat kulturní a venkovní aktivity pro terapeutické účely

MODUL 3: REALIZACE PROJEKTU LÉČIVÉ ZAHRADY

Kompetence

- Vytvářet, pečovat o a udržovat zelené plochy, parky a zahrady při respektování ekologické rovnováhy.
- Podílet se na pěstování stromů, bylin a zahradnických a květinářských rostlin při dodržování specifických norem týkajících se bezpečnosti spotřebitelů a ekologické rovnováhy.
- Pracovat bezpečně a v souladu s hygienickými a ekologickými předpisy, identifikovat a předcházet potenciálním rizikům pro sebe, ostatní a životní prostředí.

Cíle

- Převést návrh do souboru funkčních zón, dodržovat pokyny a provádět výsadbu a instalaci v souladu s potřebami cílových uživatelů.

Témata a obsah

- **Předpisy a návrhové pokyny jako odraz potřeb cílové skupiny:** význam jejich dodržování, jak jej zdůrazňují projektanti.
- **Interpretace grafických nebo písemných pokynů pro vytvoření funkčních zón:** při „čtení“ projektu musí být vždy v centru pozornosti cílový uživatel.
- **Správná komunikace a respekt k různým rolím na staveništi:** správná realizace projektu má za cíl zajistit, aby byl prostor použitelný a prospěšný pro cílovou skupinu.
- **Jiný pohled na postup prací:** respektování potřeb cílové skupiny jako kritérium pro monitorování a zásahy na staveništi.
- **Důležitost jednotnosti vybavení a jeho instalace** v souladu se specifickými požadavky cílové skupiny.
- **Důležitost správné výsadby vegetace** v souladu se specifickými potřebami cílového uživatele.
- **Automatické systémy pro správu zelených ploch** jako aplikace respektující potřeby cílového publika: úvod do údržby.

Témata a související workshopy

- **Workshop „Cílová skupina – Funkční oblast – Vybavení“:** aktivita pokračuje ve skupinách, přičemž se zachovávají dříve přidělené cílové skupiny. Studenti jsou požádáni, aby identifikovali nejvhodnější vybavení nebo aktivity, které vyžadují specifické vybavení, pro různé funkční oblasti zahrnuté v jejich navrhované transformaci studované zelené plochy. Všechny volby musí být v souladu s potřebami, vzorci využití a specifickými charakteristikami zvažované cílové skupiny a musí být koherentně odůvodněny.

arrato arcau ordu 6-11 anni

1. melador no-dige: vaxoni in plastica/alluminio 2x4 (max 2 vaxhe)
2. attorezi in plastica: PE
3. passamano in corda navtica con palotti in legno
4. Bancani da lavoro rialzati

AREA PELAX

- TAVOLI IN LEGNO
- PIAZZO
- FONTELLA
- PROTEZIONE IN FERRO
- PUNTA PER OMBRA; L'APPOCCAMENTO
- CHIOSCO PREFABBRICATO IN LEGNO

Obrázek 6 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

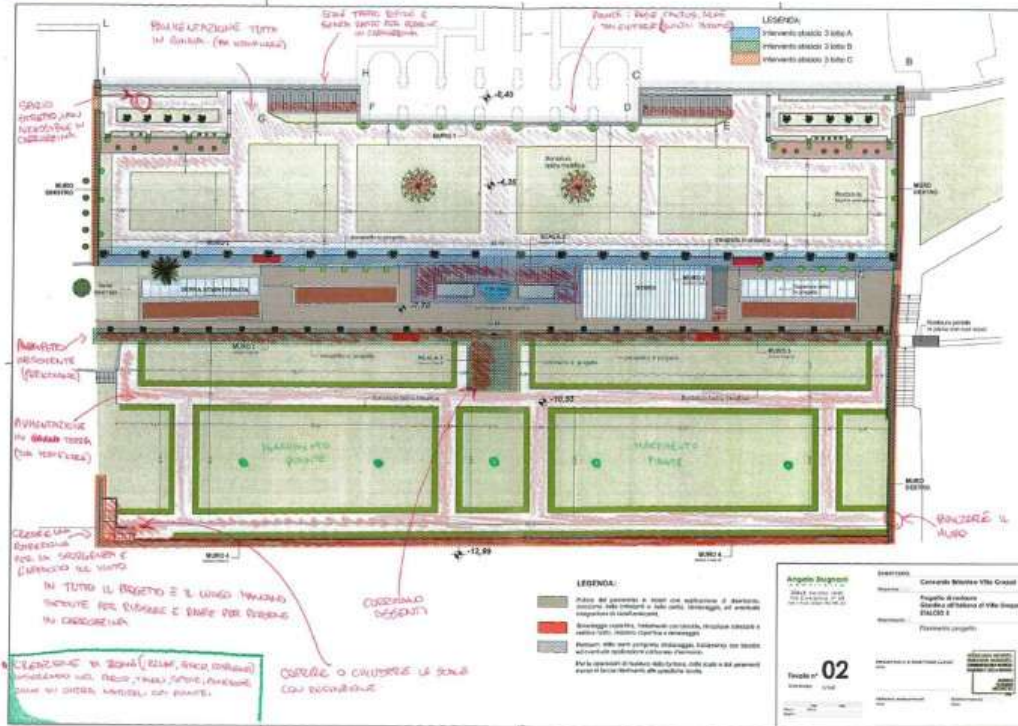
- **Workshop „Grafická interpretace“:** studentům je poskytnut grafický návrh skutečné zelené plochy a jsou požádáni, aby jej interpretovali a analyzovali a identifikovali potenciální funkční problémy ve vztahu ke konkrétní cílové skupině. Poté jsou vyzváni, aby navrhli alternativní řešení pro zlepšení využitelnosti prostoru a lepší reakci na potřeby cílové skupiny.

Během pilotní fáze se workshop uskutečnil ve skupinách následujícím způsobem: studenti obdrželi grafický návrh renovace italské zahrady ve Villa Greppi a byli požádáni, aby jej analyzovali za předpokladu, že prostor je určen jako léčivá zahrada pro zrakově postižené uživatele. Z tohoto pohledu měli za úkol identifikovat jakékoli kritické aspekty návrhu ve vztahu k potřebám cílové skupiny a v případě potřeby navrhnout alternativní řešení pro zlepšení přístupnosti a funkčnosti.

Centrica:
SCALE, RAMPE INESERCITATI
PAVIMENTAZIONE, GIUNTA, TAVOLA
SPAZZI ESTERNI PER LE CARROZZINE
LUGARI PER CANTANTI SENZA BARRIERE

Altre note:
INTEGRAZIONE, TAVOLE SENZA A... IN TUTTA LA ZONA O...
CREAZIONE SPACI
CREAZIONE INGRESSI E USCITE PER ATTORI
INDICAZIONE CANTANTI SULLA TAVOLA
ZONA TAVOLA CON SECONDA E TERZA VISITA (CONVINCIMENTO)
PAGGIATA FINITE
SOSTITUIRE ALCUNE PARTI (ENTRATA, PAVI, VESTI)
COPERTURE DA RICOPIRIRE CON INDELLATI...
ES. 3.

Obrázek7 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

- Zavedení **bezvýkopových a bezpůdních pěstitelských** systémů jako strategická volba pro určité cílové skupiny: toto téma je představeno během přednášky jako příklad funkční oblasti, přičemž je zdůrazněno, jak musí mít struktury a vybavení specifické vlastnosti v závislosti na potřebách a charakteristikách cílových uživatelů.

MODUL 4: ÚDRŽBA LÉČIVÉ ZAHRADY

Kompetence

- Zasahovat do pěstování stromů, bylin a zahradnických a květinářských rostlin, přičemž je třeba zajistit dodržování specifických norem týkajících se bezpečnosti spotřebitelů a ekologické rovnováhy.
- Vytvářet, pečovat o a udržovat zelené plochy, parky a zahrady při respektování ekologické rovnováhy.

Cíle

- Plánovat a řídit údržbu léčivé zahrady s ohledem na potenciální terapeutické účely samotných činností.
- Předat léčivou zahradu příslušným odborníkům, kteří v ní budou pracovat, a organizovat a sdílet činnosti potřebné k péči o tento prostor.

Témata a obsah

1. Plánování údržbových činností

1.1. Co se rozumí pod pojmem „údržba“ a posun v pohledu směrem k „péči“;

1.2. Předání klientovi: role „školitele“, který učí, jak „využívat“ prostory léčivé zahrady.

2. Určení, které činnosti by měly být „provedeny“ a které lze „delegovat“ v rámci plánu údržby, na základě jejich potenciálu podporovat pohodu a v souladu se specifickými potřebami cílových uživatelů.

3. Strategie údržby: výběr vhodných přístupů podle cílové skupiny.

4. Vybavení pro údržbu: výběr nástrojů na základě charakteristik a potřeb cílové skupiny.

5. Aplikace aktivního naslouchání a efektivních komunikačních technik jak s odborníky, tak (pokud je to možné) s cílovými uživateli, aby bylo zajištěno řádné a společné předání areálu.

6. Automatizace údržbových činností: využití technologie na podporu péče o zelené plochy při respektování pohody cílových uživatelů.

7. Využívání zelených ploch jako zdroje pohody: prožívání prostoru jak prostřednictvím aktivního „konání“, tak prostým „pobytem“ v něm.

Témata a související workshopy

- **Workshop „Do-and-Delegate“:** Starší nebo zkušenější studenti spolupracují s mladšími nebo méně zkušenými vrstevníky při provádění údržbářských prací s cílem porozumět schopnostem a omezením křehkých uživatelů: co člověk dokáže, nedokáže, nechce dělat nebo s čím má potíže. Tento přístup umožňuje studentům realisticky určit, které údržbářské práce lze svěřit uživatelům léčivé zahrady.

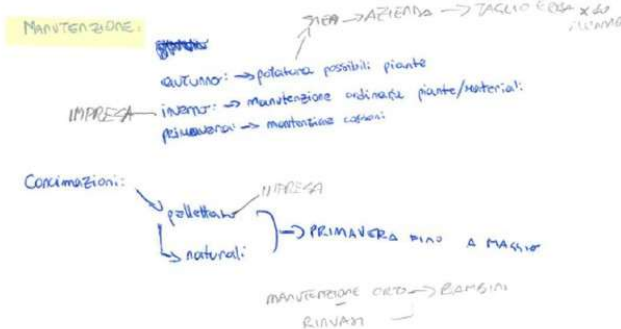
- **Workshop „Porozumění principu do-and-delegate“:** studenti jsou požádáni, aby vykonali úkol za fyzických nebo kognitivních omezení, což jim pomáhá pochopit skutečné výzvy údržby a určit, které činnosti lze bezpečně, efektivně a realisticky svěřit cílové skupině za účelem podpory jejího blahobytu.

Během pilotního projektu studenti prováděli údržbářské úkoly pouze jednou rukou (druhou drželi za zády), jako je hrabání listí, sběr ovoce nebo obsluha motorových nástrojů. Tato praktická zkušenost jim umožnila přímo se konfrontovat s obtížemi, kterým čelí křehcí uživatelé, zamyslet se nad různými schopnostmi reakce a adaptace a získat praktické poznatky o tom, jak lze úkoly organizovat a přizpůsobit tak, aby byla zajištěna bezpečnost, autonomie a celková pohoda.

Obrázek8 : studenti během workshopu

- **Workshop „Cíl – Funkční oblast – Údržba“:** v návaznosti na přístup předchozích modulů a na základě dřívějších workshopů (Do-and-Delegate a Understanding do-and-delegate) pracují studenti ve skupinách, přičemž zachovávají cíle stanovené v předchozích aktivitách, na vypracování plánu údržby pro funkční oblasti. V tomto plánu určují, které úkoly může cíl provádět samostatně a které musí provádět profesionální pracovník údržby, přičemž zohledňují schopnosti, omezení a specifické potřeby cíle. Je nutné uvést odůvodnění těchto rozhodnutí.

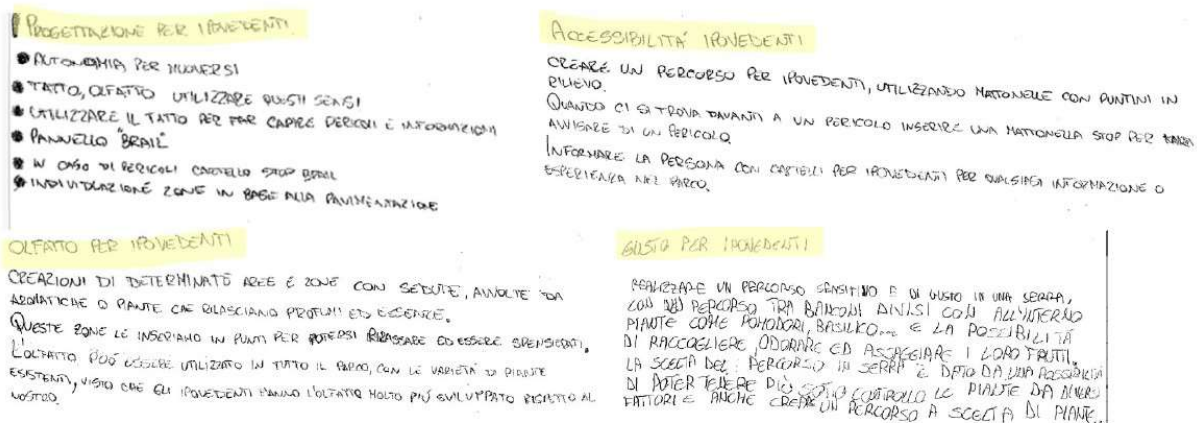

Obrázek9 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

- **Workshop „Cílová skupina s postižením“:** Ve spolupráci s pedagogem, který působí jako odborný poradce pro danou cílovou skupinu, se koná brainstormingová sezení. Během jedné lekce studenti navrhují funkční zóny, vybírají rostliny, materiály a vybavení a představují si proměnu lokality analyzované v rámci workshopu „Grafická interpretace“ v léčivou zahradu pro cílovou skupinu charakterizovanou fyzickou nebo kognitivní křehkostí, kterou si studenti sami zvolili. Každá skupina poté písemně zdokumentuje řešení, která vypracovala pro každou funkční zónu.

Vzhledem k pozitivní reakci a citlivosti, kterou studenti projevili při řešení otázky zrakového postižení, navrhl lektor během pilotního projektu brainstormingovou aktivitu ve spolupráci s pedagogem, který převzal roli odborníka pro danou cílovou skupinu. V návaznosti na herní přístup, který byl dříve použit u různých věkových skupin, byli studenti požádáni, aby navrhli funkční oblasti a vybrali rostliny, materiály a vybavení s cílem proměnit italskou zahradu Villa Greppi (analyzovanou v rámci workshopu „Grafická interpretace“) v léčivou zahradu pro uživatele se zrakovým postižením.

Aktivita byla realizována ve skupinách a každá skupina písemně zdokumentovala řešení vyvinutá pro každou funkční oblast, přičemž zdůvodnila své designové volby ve vztahu k potřebám cílové skupiny.

Obrázek10 : Příklad pracovních listů připravených studenty pro tuto aktivitu

- **Cirkulární workshop:** tento workshop nabízí podobnou zkušenost jako workshop „Prožívání zelených prostorů“, avšak v méně strukturovaném formátu. Studenti mají volnost nejprve prozkoumat přírodní zelenou plochu a poté navržený/okrasný prostor, přičemž reflektují pocit pohody vyvolaný prožíváním zeleného prostředí a význam navrhování prostorů s ohledem na specifické potřeby cílové skupiny. Workshop se koná na závěr modulu a poskytuje praktické a reflexivní shrnutí získaných znalostí a dovedností.

Závěr

Zpětná vazba od studentů byla, jak již bylo zmíněno, shromážděna prostřednictvím závěrečného dotazníku, který byl rozdán po skončení programu. Odpovědi, přiložené k tomuto dokumentu, zdůrazňují, že:

Co se týče obsahu:

- Téma vzbudilo u studentů skutečný zájem.
- Porozumění studentů pojmu „blahobyt“ v souvislosti se zelenými prostory se vyvinulo, a to jak z hlediska osobního vnímání, tak z profesivního pohledu při zohlednění různých skupin uživatelů.
- Byl pochopen pojem cílové skupiny jako vodítko při vytváření léčivé zahrady, stejně jako metodika použitá k dosažení cíle, která kombinuje deduktivní a zkušenostní přístup a ukázala se jako účinná.
- Studenti uznávají jak význam odborných pracovníků zapojených do fází návrhu a využívání léčivé zahrady, tak i potřebu, aby zemědělství technici a provozovatelé s nimi navázali efektivní pracovní vztahy.

- Studenti chápou, jak může údržba zelené plochy ovlivnit pohodu jejích uživatelů a potenciálně převzít terapeutickou roli pro konkrétní cílové skupiny, přičemž se soustředí na roli zemědělských techniků a provozovatelů v této fázi.
- Použitá metoda a probraná témata podnítila u studentů povědomí, zájem a aktivní zapojení, což vedlo k pozitivním výsledkům v oblasti učení, kritického myšlení a schopností technického a provozního hodnocení.

Z hlediska metodiky a struktury kurzu:

- Kombinace deduktivního a zážitkového přístupu byla velmi oceněna, a to do té míry, že studenti projeví zájem o její využití i mimo tento modul.
- Navzdory přítomnosti studentů se zranitelným postavením nepředstavovalo řešení témat souvisejících s fyzickými nebo kognitivními výzvami žádné potíže, což naznačuje, že program může oslovit i cílové skupiny mimo konkrétní věkové rozmezí.
- Doporučuje se do školení začlenit více interaktivních nástrojů, jako jsou obrázky, příklady existujících projektů, reálné případy a herní aktivity, aniž by to bylo na úkor studentů nebo obsahu.
- Je výhodné věnovat dostatek času praktickým aktivitám a workshopům a zakončit lekce v učebně stručným shrnutím základních pojmů: začít od praktických aspektů a postupně se dostat k teoretickým.
- Účinnost metody a kurzu vyžaduje úzkou a koordinovanou spolupráci mezi lektory, aby byla zajištěna kontinuita a soudržnost mezi workshopy a lekcemi.
- Celkové hodnocení kurzu, jak z hlediska délky trvání, tak z hlediska organizace do monografických dnů, je pozitivní a potvrzuje platnost struktury jako specializačního modulu pro zemědělské techniky.

Zpětná vazba od lektorů zapojených do pilotní fáze modulu byla shromážděna prostřednictvím diskusí a výměnných setkání mezi nimi. Celkově se lektori shodli se studenty na účinnosti přijaté metodiky, přičemž poznamenali, že by ji bylo možné dále vylepšit začleněním většího počtu zážitkových aktivit a lekcí deduktivního typu.

Byla rovněž zdůrazněna důležitost úzké a koordinované spolupráce mezi lektory, protože ta je nezbytná pro jasné a účinné zprostředkování pojmu funkčnosti v souvislosti s cílovou skupinou. Zároveň je nutné pečlivě posoudit charakteristiky studentů účastnících se modulu, aby se předešlo vzniku nepříjemných situací nebo obtíží. Některá témata, zejména ta související s postižením a zdravotním stavem, mohou být citlivá a ne vždy snadno zvládnutelná.

V tomto ohledu bylo navrženo zdůraznit daná témata prostřednictvím deduktivního přístupu, který se nespolehá na hry, ale spíše na strukturované zážitkové workshopy organizované kolem konkrétních cílů a aktivit. Na podporu tohoto procesu bylo považováno za užitečné poskytnout

grafické materiály uspořádané do praktických a konkrétních příkladů, které usnadní pochopení určitých fází práce.

Další bod, který vyvstal, se týká délky trvání modulu: bylo navrženo jej prodloužit přibližně o deset hodin, což by umožnilo úpravy probíhajících workshopů a aktivit, čímž by se staly efektivnějšími a lépe přizpůsobenými dané skupině studentů.

A konečně, pokud jde o moduly zaměřené na návrh a realizaci léčivých zahrad, doporučuje se posílit právní a regulační aspekty, alespoň ve vztahu k vybraným příkladovým cílovým skupinám.

Na základě těchto zjištění a dosažených pozitivních výsledků **bude Enaip Lombardia pokračovat v pilotním projektu a integraci zde popsaného modulu do svých programů pro zemědělské techniky (EQF 4)**, a to i po skončení projektu Erasmus They Will Be Healing Gardens. Zváží se také jednak zavedení úvodní části pro programy zemědělských pracovníků (EQF 3) a jednak rozšíření celkového počtu hodin přidělených tomuto modulu, jak navrhli lektori, kteří se pilotního projektu zúčastnili. A konečně bude experiment, který byl zahájen v Enaip Monticello Brianza, rozšířen na centrum Enaip v Busto Arsizio, jehož lektori se rovněž podíleli na návrhu modulu.

ZÁVĚR

Prostřednictvím této společné práce na analýze, srovnání a mapování partneři nastínili současný stav několika profesí působících v léčivých zahradách a identifikovali oblasti, kde je

nejnaléhavější integrovat nové kompetence a dovednosti, aktualizovat stávající profesní profily a podporovat cílené vzdělávací cesty.

Projekt již vedl k vypracování prvních konkrétních návrhů, které se budou dále vyvíjet i po skončení jeho oficiální doby trvání. Pokud jde o **zahradnické pracovníky**, v Itálii je model vyvinutý Enaip předkládán regionu Lombardie s návrhem na zavedení modulu věnovaného léčivým zahradám v rámci odvětvových programů odborného vzdělávání a přípravy (iVET), jakož i na možnou aktualizaci kompetencí zahrnutých v příslušném profesním profilu. Díky roli ENAIP a evropskému charakteru projektu lze tento návrh přenést a přizpůsobit vzdělávacím systémům ostatních partnerských zemí.

Zároveň se vyvíjejí vzdělávací programy pro **sociální, zdravotnický a vzdělávací sektor**, které nabízejí nejen moduly profesního rozvoje (zvyšování kvalifikace) pro ty, kteří pracují v prostředích, kde se mohou vyskytovat léčivé zahrady, ale také projekty spojené s firemním sociálním programem. Tyto programy budou formalizovány a sdíleny se všemi partnery, aby je bylo možné implementovat i v jejich příslušných národních kontextech. Tato oblast představuje klíčovou složku, protože odborníci, kteří denně pracují se zranitelnými osobami, patří mezi hlavní uživatele léčivých zahrad jako nástrojů pro vzdělávání, rehabilitaci a podporu duševní pohody.

Dalším důležitým aspektem, který se objevil, je role **zahradního terapeuta**, který je přítomen ve všech zúčastněných zemích s cennými zkušenostmi a osvědčenými postupy, ale stále postrádá formální uznání. Projekt zdůrazňuje potřebu definovat jasný, oficiálně uznávaný a certifikovaný profesní profil spolu s vývojem vhodného vzdělávacího programu na univerzitní úrovni, aby byla zajištěna kvalita a profesní relevance.

Podobně i pro **architektky, agronomy a designéry**, kteří se zabývají návrhem léčivých zahrad již téměř dvacet let, se znovu potvrzuje význam formálního vymezení požadavků této specializace a související profesní certifikace. Rostoucí rozšíření léčivých zahrad vyžaduje specifické, integrované a uznávané dovednosti, aby byla zajištěna kvalita návrhu, bezpečnost, přístupnost a soulad s terapeutickými cíli.

Provedená práce jasně ukázala, že návrh, správa a využívání léčivé zahrady vyžadují interdisciplinární přístup a strukturovanou spolupráci mezi odborníky s rozmanitými, ale vzájemně se doplňujícími dovednostmi. Z tohoto důvodu mají partneři v úmyslu pokračovat touto cestou s cílem přispět k vytvoření systému, v němž budou všichni zapojení odborníci moci působit s odpovídajícími, uznávanými a certifikovanými kompetencemi, a to ve prospěch jednotlivců i komunit, které tyto prostory zažívají a využívají.

Proces, který tento projekt nastartoval, může navíc přispět k rozšíření pracovních příležitostí a spektra pozic, které jsou těmto odborníkům k dispozici. Organizace Enaip například zkoumá, jak by začlenění modulů o léčivých zahradách do vzdělávacího programu pro zemědělské

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

pracovníky mohlo přilákat více studentek, které jsou v tomto odvětví dosud nedostatečně zastoupeny, a tím podpořit větší rovnost pohlaví.

Závěrem lze říci, že projekt položil základy pro kulturní a profesní posun, který se bude v nadcházejících letech dále rozvíjet: od definice společných standardů po vytváření inovativních vzdělávacích cest, od zdokonalování osvědčených postupů po budování evropských profesních sítí, to vše s cílem podpořit rozvoj léčivých zahrad jako nástrojů pro blahobyt, inkluzi a péči.

